

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ
Кафедра економічної теорії, підприємництва та торгівлі

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Мишка Володимира Олеговича

Прізвище, ім'я, по батькові студента

Управління витратами виробництва та збуту продукції на прикладі ТОВ
«Агробізнес» (м. Волочиськ)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

Шифр і назва спеціальності

Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та
комерційна логістика

Шифр: КвР.ПТ.023214.01.20.00

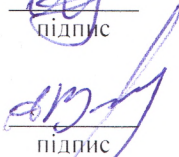
Виконав: студент 2 курсу, група
ПТКЛ_м – 23

підпис

Володимир МИШКО

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук,
доцент

підпис

Андрій БИТИЙ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер доцент

підпис

Людмила САЧИНСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри економічної
теорії, підприємництва та
торгівлі

підпис

Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Управління, адміністрування та туризму

Кафедра Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Освітній рівень Другий (магістерський)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

Назва освітньої програми: Підприємництво, торгівля та комерційна логістика

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

“ 01 ” 10 2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
Мишка Володимира Олеговича
(Прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Управління витратами виробництва та збуту продукції на прикладі ТОВ «Агробізнес» (м. Волочиськ)

керівник роботи Битий А.В., кандидат економічних наук, доцент

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від «26» серпня 2024 р. №60

2. Строк подання студентом роботи на кафедру 16.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти Уряду та Верховної Ради України, літературні джерела за темою роботи, періодичні видання щодо управління витратами на виробництво та збут продукції, результати статистичних досліджень та фінансовій звітності ТОВ «Агробізнес», матеріали переддипломної практики.

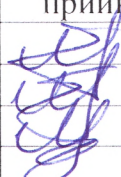
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1 Теоретичні основи управління витратами на виробництво та збут продукції. 2 Аналіз показників виробництва та збуту продукції на ТОВ «АГРОБІЗНЕС». 3 Розробка системи заходів вдосконалення управління витратами на ТОВ «АГРОБІЗНЕС».

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень): Формування собівартості за статтями калькуляції. Загальний підхід до поділу витрат підприємства. Класифікація витрат за економічними елементами. Схема здійснення витрат. Загальна схема управління витратами на підприємстві. Загальна схема функціонального аспекту системи управління витратами на підприємстві. Структура програми скорочення витрат з урахуванням стратегії компанії. Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Агробізнес» за 2021-

2023 роки. Товарна структура товарної продукції ТОВ «Агробізнес» у 2023 році. Структура операційних витрат ТОВ «Агробізнес» у 2023 році. Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості за 2020-2022 роки на ТОВ «Агробізнес». Функціональний склад і динаміка витрат ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки. Динаміка чистого прибутку ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки. Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

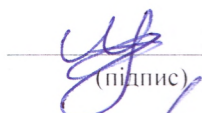
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Битий А.В., доцент		
II	Битий А.В., доцент		
III	Битий А.В., доцент		

7. Дата видачі завдання 05.09.2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1 Складання плану дипломної роботи	до 20.09.24 р.	Виконано
2 Опрацювання теоретичних джерел і написання першого розділу роботи	до 15.10.24 р.	Виконано
3 Формування плану для проведення аналітичних досліджень	до 25.10.24 р.	Виконано
4 Збір та обробка статистичних матеріалів діяльності ринку	до 15.11.24 р.	Виконано
5 Написання аналітичного розділу кваліфікаційної роботи магістра	до 30.11.24 р.	Виконано
6 Написання проектно-рекомендаційного розділу кваліфікаційної роботи магістра	до 10.12.24 р.	Виконано
7 Підготовка ілюстративних матеріалів та остаточне оформлення роботи	до 12.12.24 р.	Виконано
8 Підготовка до захисту та попередній захист	15.12.24 р.	Виконано
9 Захист	з 21.12.24 р.	Виконано

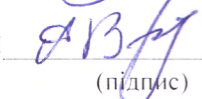
Студент

(підпис)

Володимир МИШКО

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник роботи

(підпис)

Андрій БИТИЙ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

На тему Управління витратами виробництва та збуту продукції на
прикладі ТОВ «Агробізнес» (м. Волочиськ)

Студента групи ПТКЛ₁ – 23 Мишка Володимира Олеговича

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Битий Андрій Валерійович

Загальний обсяг роботи: 91 сторінок, 20 таблиць, 14 рисунків і 20 джерел посилання.

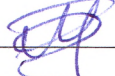
Перелік ключових слів: витрати, калькуляція, собівартість, витрати на гривню доходів, операційні витрати, витрати на збут, рентабельність витрат, прибуток.

У першому розділі роботи проаналізовано теоретичні засади управління витратами на підприємстві, з'ясована економічна сутність витрат, наведено загальну класифікацію витрат, досліджено систему факторів впливу на витрати підприємства, розглянуто програму скорочення витрат як складову стратегії управління витратами.

В другому розділі роботи здійснено техніко-економічну характеристику діяльності ТОВ «Агробізнес», проведено аналіз структури динаміки витрат підприємства, проаналізовано рівень ефективності управління витратами, виявлено проблемні аспекти в управлінні витратами на ТОВ «Агробізнес».

Третій розділ роботи присвячений розробці шляхів та напрямів підвищення ефективності управління витратами ТОВ «Агробізнес». Запропоновано наступні заходи: суміщення посад водія та експедитора для здійснення доставки хлібобулочних виробів; оптимізація маршруту розвозки хлібобулочних виробів – розробка та впровадження оптимальних маршрутів доставки продукції до торгових точок; модернізація існуючої печі до рівня А2-ХПК 25.38 з підвищенням її продуктивності та енергоефективності.

Отримані результати у вигляді практичних рекомендацій можуть бути впроваджені у діяльність ТОВ «Агробізнес».

Підпис

Дата 16.12.2024

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ЗБУТ ПРОДУКЦІЇ	9
1.1 Економічна сутність витрат та їх класифікація	9
1.2 Управління витратами на підприємстві	16
1.3 Програма скорочення витрат як частина стратегії управління витратами	22
Висновки до першого розділу	28
2 АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ НА ТОВ «АГРОБІЗНЕС»	30
2.1 Загальна характеристика підприємства	30
2.2 Аналіз структури та динаміки витрат ТОВ «Агробізнес»	38
2.3 Аналіз ефективності управління витратами на ТОВ «Агробізнес»	48
Висновки до другого розділу	57
3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ТОВ «АГРОБІЗНЕС»	59
3.1 Суміщення посад водія та експедитора	59
3.2 Оптимізація маршруту розвозки хлібобулочних виробів	62
3.3 Модернізація печі для випікання хліба А2-ХПК 25.61	68
Висновки до третього розділу	72
ВИСНОВКИ	74
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	77
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Управління витратами є однією з найважливіших та найскладніших задач для кожного суб'єкта господарювання. Від рівня витрат та їх динаміки залежать фінансові результати як окремих підприємств, так і економіки країни загалом. Прибуток, як кінцева мета виробничої діяльності, безпосередньо пов'язаний із витратами, що визначає необхідність ефективного управління ними. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємств потрібно впроваджувати системи управління витратами, які дозволять зберігати активи та надавати керівникам необхідну інформацію для ухвалення ефективних управлінських рішень.

У сучасних умовах підприємства стикаються із постійним викликом ефективного управління витратами. Головною метою кожного підприємства є максимізація прибутку, який залежить від двох ключових чинників: рівня витрат виробництва та реалізації, а також попиту на продукцію. Зважаючи на це, постійний аналіз та планування витрат є надзвичайно важливими для забезпечення успішної діяльності.

Сучасна економіка вимагає переходу від аналізу минулих періодів до прогнозування витрат і оцінки їхньої перспективної величини. Актуальність управління витратами пояснюється необхідністю організації витрат за видами діяльності, центрами відповідальності та місцями їх виникнення. Це дозволяє задовольнити оперативні потреби управління виробництвом і забезпечити ефективність витрат.

Проблема управління витратами в Україні стає дедалі гострішою через високу частку збиткових підприємств. Цей показник значною мірою є наслідком неефективної системи управління витратами. У нестабільних економічних умовах вдосконалення системи управління витратами стає ключовим чинником підвищення ефективності діяльності підприємств.

Ефективна система управління витратами має забезпечувати їхнє планування на стадії формування бюджету. Постійне зниження витрат неможливе без втрати якості продукції, тому необхідно розраховувати оптимальний рівень витрат який відповідає стратегічним цілям підприємства. Для цього важливо створити робочий план рахунків, організувати облік за центрами відповідальності та встановити нормативні показники у бізнес-планах.

Управління витратами на підприємствах досліджувалося багатьма вченими. Серед них варто виділити роботи Алексеєва Ф. В., Васильєва В. Г., Грещак М. Г., Гребешкова О. М., Коцюби О. С., Костецької Н. І. Свистун Л. А., Левкова Р. М. та інших. Незважаючи на значний внесок цих авторів, залишаються проблемні питання, пов'язані з теоретичним визначенням сутності витрат і вдосконаленням їхнього внутрішнього контролю. Наприклад, запропоновані підходи до визначення окремих коефіцієнтів не враховують витрат на залучення ресурсів або операційних витрат, що є важливими складовими загальної оцінки ефективності.

Таким чином, дослідження управління витратами в умовах ринкових перетворень залишається актуальним.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та практичне впровадження рекомендацій щодо вдосконалення управління витратами виробництва та збуту продукції на прикладі ТОВ «Агробізнес».

Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- розкрити економічну сутність і класифікацію витрат підприємства;
- визначити основні аспекти та етапи управління витратами;
- дослідити програму скорочення витрат
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ТОВ «Агробізнес».
- зробити аналіз структури та динаміки витрат ТОВ «Агробізнес»
- проаналізувати ефективності управління витратами на ТОВ «Агробізнес»
- розробити заходи щодо зниження рівня витрат на ТОВ «Агробізнес».

Об'єктом дослідження виступає ТОВ «Агробізнес», а предметом – організаційно-економічні відносини, які виникають в процесі управління витратами на підприємстві.

Робота ґрунтується на фінансовій звітності ТОВ «Агробізнес» балансу, звіту про фінансові результати, даних про витрати на виробництво продукції, звітності з праці.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок, включає 20 таблиці, 14 рисунків і 20 джерел літератури.

Апробація результатів роботи. Мороз С.В., Битий А.В., Мишко В.О. Розробка програми оптимізації витрат. Збірник наукових матеріалів СЛІІ Міжнародна інтернет-конференція «Розвиток науки та освіти України під час воєного стану. м. Івано-Франківськ, Україна, 20 грудня 2024 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ЗБУТ ПРОДУКЦІЇ

1.1 Економічна сутність витрат та їх класифікація

У сучасних умовах кожне підприємство має як економічну, так і юридичну самостійність. Це створює необхідність постійного контролю витрат і порівняння їх із виручкою для визначення ефективності діяльності. Прибутковість чи збитковість підприємства залежить від того, наскільки продуктивно використовуються наявні ресурси, що призводить до витрат. Витрати є невід'ємною частиною бізнесу і розуміння їхньої продуктивності допомагає усувати непродуктивні витрати та оптимізувати діяльність суб'єктів господарювання.

Сьогодні теорія витрат зазнала значного розвитку, що дало поштовх до створення окремої галузі знань – менеджменту витрат. Це система, яка передбачає управління витратами за їхніми видами, місцями виникнення та об'єктами, включаючи контроль рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Ефективне управління витратами передбачає такі етапи: пошук чинників економії ресурсів, нормування витрат, планування, облік, аналіз, а також стимулювання зниження витрат і підвищення ефективності використання ресурсів.

Підходи до визначення витрат різняться залежно від аспектів їхнього розгляду. Одні джерела розглядають витрати як вартість придбання засобів виробництва, інші – як їх використання у виробничому процесі. Це багатоаспектне поняття, яке охоплює різні етапи економічної діяльності: виробництво, споживання, нагромадження, обмін і обіг. Тому, витрати є об'єктом обліку, планування, аналізу й управління.

Одним із визначень витрат є сума фактично витрачених ресурсів для здійснення діяльності в певному періоді. Вони є важливим економічним показником, який впливає на формування цін, обсяг прибутку та рентабельність

підприємства. З економічної точки зору, витрати пов'язують із так званими «втраченими можливостями», тобто вигодами, які могли бути отримані за умови іншого використання ресурсів. Бухгалтерський підхід трактує витрати як фактичні грошові та негрошові витрати здійснені підприємством [10, с. 22]. Національні стандарти бухгалтерського обліку визначають витрати як зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу за умови можливості достовірного оцінювання цих витрат. У Податковому кодексі України витрати трактуються як витрати підприємства, які здійснюються для забезпечення господарської діяльності та зменшують економічні вигоди через вибуття активів або зростання зобов'язань [10, с. 22].

Наявність численних підходів до трактування витрат зумовлена кількома факторами. По-перше, ускладнення економічних процесів змінює завдання обліку. По-друге, існують різні категорії користувачів інформації (внутрішні й зовнішні), які мають специфічні інформаційні потреби. Це призводить до необхідності створення окремих систем обліку: фінансового для зовнішніх користувачів, управлінського – для внутрішніх, податкового – для взаємодії з державою.

Витрати також безпосередньо пов'язані із собівартістю продукції (рисунок 1.1). Собівартість є результатом витрат на виготовлення продукції та відображає економічну доцільність використання ресурсів. Вона також відіграє ключову роль у формуванні фінансового результату підприємства – прибутку. Зниження собівартості дозволяє підприємству отримати конкурентну перевагу, що може проявлятися в підвищенні прибутковості або нарощуванні обсягів продажу завдяки зниженню цін.

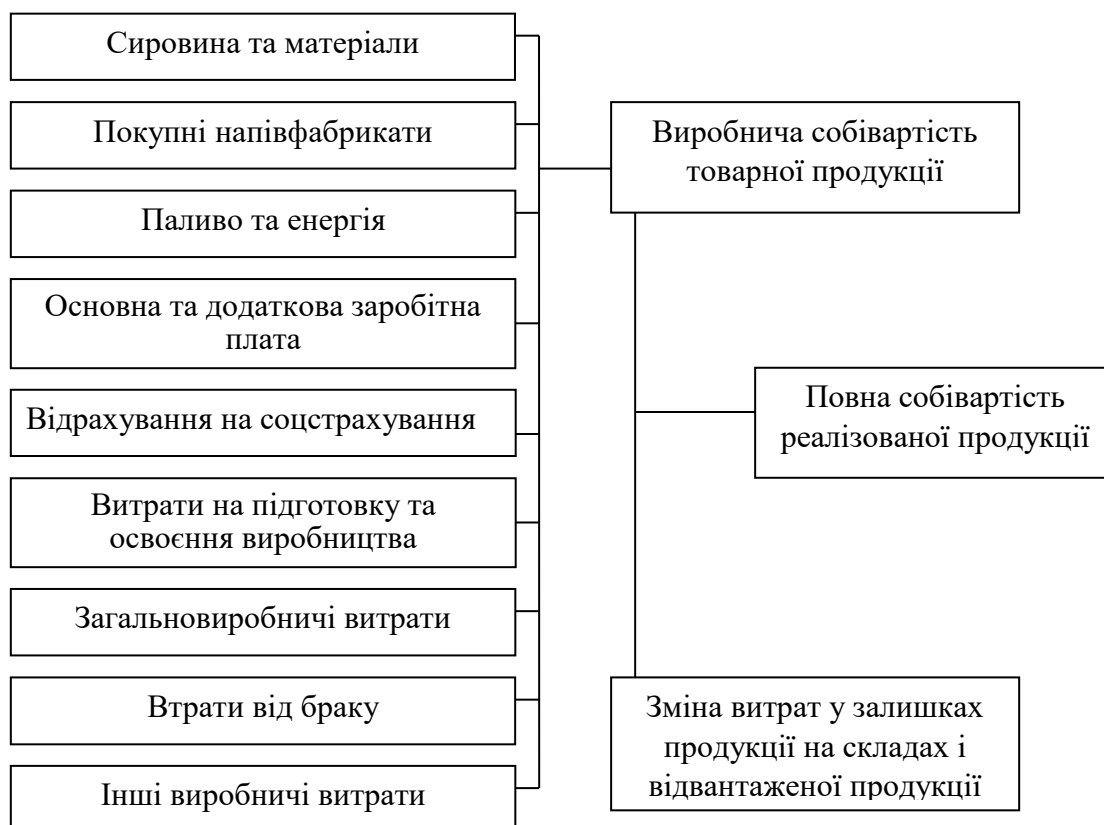

Рисунок 1.1 – Формування собівартості за статтями калькуляції [4, с. 39]

Рівень витрат визначає ефективність діяльності підприємства. На відміну від ціни продукції, яка залежить від ринкових умов, витрати можуть регулюватися внутрішньо завдяки оптимізації споживання ресурсів, покращенню організації виробництва, тощо.

Класифікація витрат є важливим елементом управління ними. Класифікація дає змогу встановити взаємозв'язки між різними типами витрат, аналізувати їхні причини й наслідки. Чим більше ознак класифікації використовується, тим глибше розуміння витрат і ширші можливості їхньої оптимізації.

Класифікація витрат є необхідною для ефективного управління витратами підприємства, аналізу їхньої структури та пошуку резервів зниження. Умовно витрати можна класифікувати за різними критеріями

залежно від їхньої природи, місця виникнення, способу віднесення на продукцію тощо.

В таблиці 1.1 відображено основні критерії, які використовуються для класифікації витрат на підприємстві

Таблиця 1.1 – Основні підходи до класифікації витрат

Критерій класифікації	Категорії витрат	Приклад використання
За економічною природою	Матеріальні, трудові, амортизаційні, фінансові	Аналіз собівартості продукції
За способом віднесення на об'єкти обліку	Прямі, непрямі	Розподіл витрат між різними видами продукції
За характером поведінки	Постійні, змінні, змішані	Побудова моделей поведінки витрат
За місцем виникнення	Основне виробництво, допоміжне виробництво, адміністрація	Контроль витрат за структурними підрозділами
За зв'язком з виробничим процесом	Виробничі, невиробничі	Визначення витрат, які впливають безпосередньо на процес виробництва
За часовим горизонтом	Поточні, майбутні	Формування планів і бюджетів
За впливом на собівартість	Основні, накладні	Розрахунок собівартості продукції
За можливістю контролю	Контрольовані, неконтрольовані	Визначення зон відповідальності менеджерів

За економічною природою витрати поділяються на матеріальні, трудові, амортизаційні та фінансові. Цей підхід дозволяє оцінити, які ресурси домінують у витратах підприємства, що важливо для контролю собівартості продукції.

За способом віднесення на об'єкти обліку витрати розділяються на прямі (безпосередньо пов'язані з конкретним видом продукції) та непрямі (які

розподіляються на продукцію непрямыми методами). Цей критерій використовується для точного визначення собівартості продукції.

За характером поведінки витрати поділяють на постійні, змінні та змішані. Такий поділ важливий для прогнозування фінансових результатів при зміні обсягів виробництва.

За місцем виникнення витрати відносяться до основного або допоміжного виробництва, адміністрації, а також до витрат на збут. Цей підхід допомагає визначити зони відповідальності та планувати ресурси.

За зв'язком із виробничим процесом витрати поділяють на виробничі (впливають на виготовлення продукції) та невиробничі (адміністративні, маркетингові). Це сприяє підвищенню ефективності управління різними процесами.

За часовим горизонтом класифікують поточні витрати, що виникають у поточному періоді, і майбутні, які плануються. Це необхідно для складання довгострокових бюджетів.

За впливом на собівартість виділяють основні (безпосередньо залучені у виробництво) та накладні витрати (загальновиробничі, адміністративні).

За можливістю контролю витрати поділяють на контрольовані (які можна змінити в межах відповідальності менеджера) і неконтрольовані (залежні від зовнішніх факторів). Це допомагає оцінювати ефективність керівників.

Такий підхід до поділу витрат дозволяє глибше аналізувати структуру витрат, їхній зв'язок із виробничими та невиробничими процесами, а також їхній вплив на загальні фінансові результати.

Основні види витрат за загальною класифікацією представлені на рисунку 1.2.

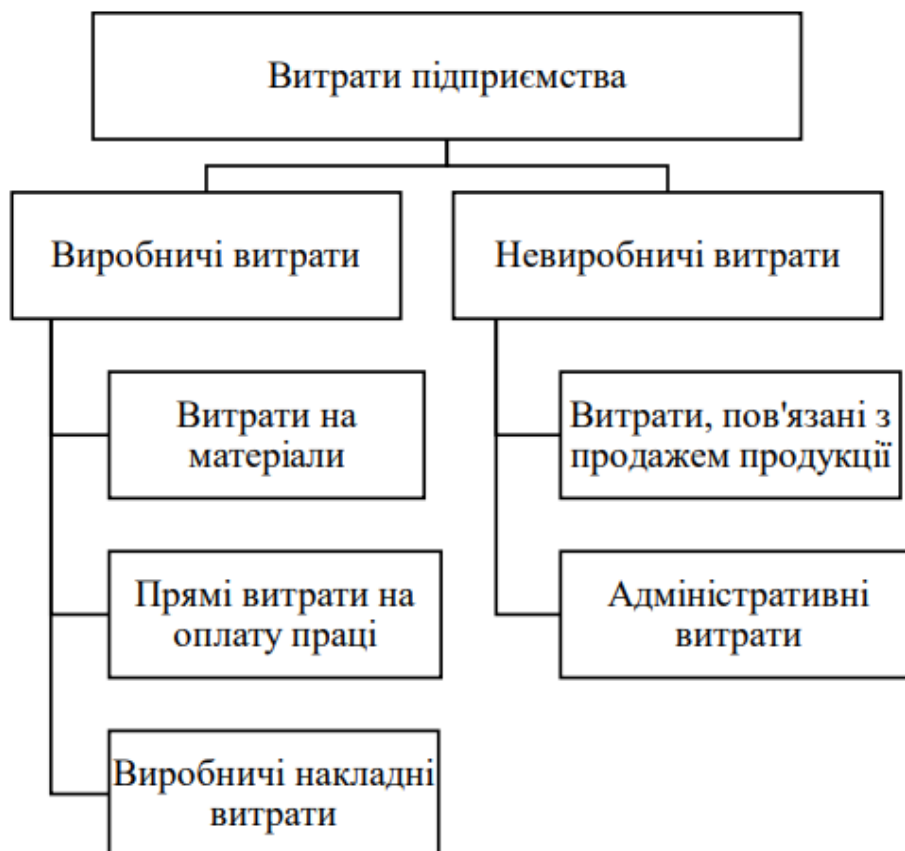

Рисунок 1.2 – Загальний підхід до поділу витрат підприємства [22, с.10]

Класифікація витрат за економічними елементами дозволяє деталізувати структуру витрат підприємства, визначивши основні напрямки використання ресурсів (рисунок 1.3). Це є базовим підходом для складання кошторисів, бюджетів та звітності, що сприяє більш точному аналізу фінансово-економічної діяльності.

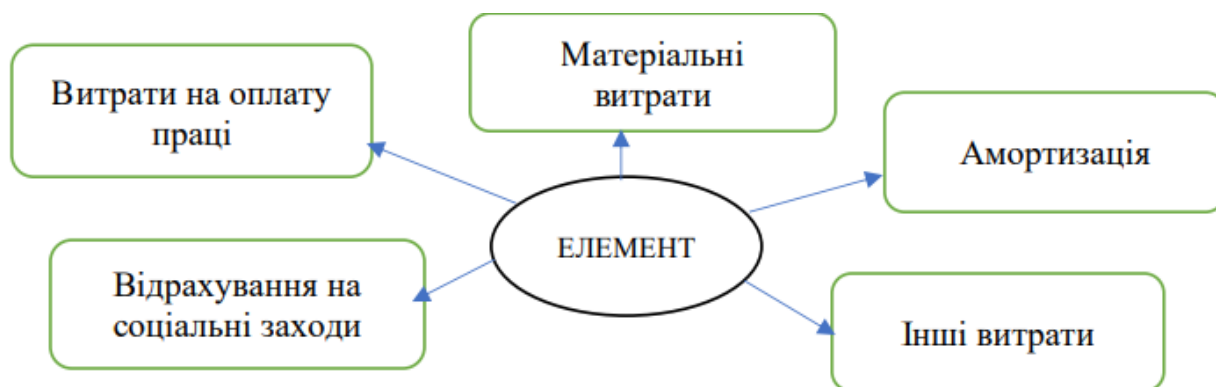

Рисунок 1.3 – Класифікація витрат за економічними елементам [9, с. 29]

Витрати на оплату праці охоплюють усі виплати, пов'язані із забезпеченням працівників доходами і включають заробітну плату (основну й додаткову), премії, надбавки, компенсаційні виплати. Вони залежить від рівня зайнятості, тарифної системи, продуктивності праці та соціальних гарантій, передбачених колективними угодами. Витрати на оплату є стимулюючим фактором для підвищення продуктивності праці, з одного боку та з іншого впливають на собівартість продукції.

Відрахування на соціальні заходи включають внески на соціальне страхування, пенсійне забезпечення, медичне страхування, страхування від безробіття. Їх величина прямо залежать від фонду оплати праці.

Відрахування на соціальні заходи забезпечують соціальні гарантії працівникам, підвищують стабільність трудового колективу.

Матеріальні витрати включають витрати на сировину на основні та допоміжні матеріали, паливо, енергію, запасні частини, інструменти тощо. Їх величина, прямопропорційно залежить від обсягів виробництва та рівня технологічної ефективності. Матеріальні витрати забезпечують безперервність виробничого процесу, впливають на якість і собівартість продукції.

Амортизаційні відрахування пов'язані з поступовим перенесенням вартості основних засобів на собівартість продукції, їх величина залежать від обраного методу амортизації (лінійний, прискорений, виробничий). Амортизаційні відрахування сприяють накопиченню фінансових ресурсів для оновлення виробничої бази та інвестування в інновації.

До статті інші витрати входять витрати, які не належать до попередніх елементів, а саме: адміністративні витрати, витрати на збут, податки, орендна плата, банківські послуги, витрати на рекламу тощо. Вони забезпечують організаційну підтримку, підвищують конкурентоспроможність продукції на ринку.

Класифікація витрат за економічними елементами дозволяє побачити, як підприємство використовує свої ресурси. Вона сприяє побудові прозорості

системи обліку, яка необхідна для формування фінансової звітності, аналізу ефективності діяльності та обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

1.2 Управління витратами на підприємстві

Управління витратами – важливий процес для забезпечення економічної стабільності підприємства. Він передбачає цілеспрямоване формування витрат за їх типами, місцями формування та об'єктами використання з постійним контролем рівня цих витрат і стимулюванням їх зниження. Управління витратами – це ключова функція економічного механізму будь-якої організації, спрямована на оптимізацію ресурсів і підвищення ефективності діяльності.

З погляду системного підходу, управління витратами включає реалізацію основних функцій управління. Це прогнозування, планування, організація, координація, регулювання, стимулювання, облік, аналіз і контроль. Усі ці етапи є складовими циклу взаємодії між керуючою підсистемою (суб'єктом управління) та керованою підсистемою (об'єктом управління).

Управління витратами спрямоване на досягнення конкретних економічних результатів, підвищення ефективності виробництва та зниження собівартості продукції. Основною метою є досягнення визначених результатів з мінімальними витратами.

Одним із ключових етапів управління витратами є встановлення норм їх використання. Нормування витрат дозволяє визначити граничні рівні витрат ресурсів за даних умов виробництва. Це важливий інструмент забезпечення економії та підвищення конкурентоспроможності. Визначають такі норми витрат на:

- сировину та матеріали, визначаються залежно від обсягів виробництва.
- енергоресурси, оптимізуються через технологічні оновлення.
- трудові ресурси, контролюються через нормування робочого часу.

Планування витрат охоплює розробку кошторисів як для окремих підрозділів, так і для підприємства в цілому. Порівняння планових витрат із фактичними дозволяє виявляти відхилення та усувати їх причини, тим самим стимулюючи працівників до економії.

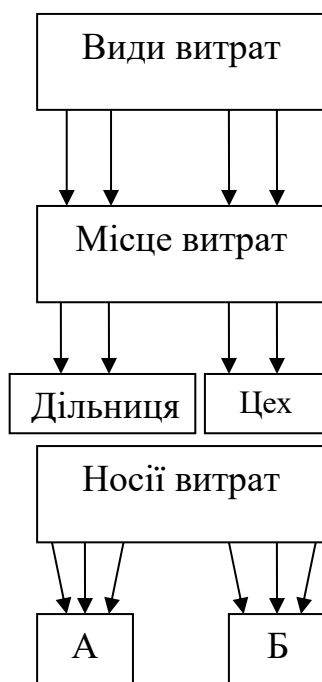

Рисунок – 1.4 Схема здійснення витрат [12, с. 76]

Управління витратами (рисунок 1.4) включає диференціацію їх за місцями формування та центрами відповідальності:

Місце витрат – це конкретний об’єкт, де формуються витрати: робоче місце, дільниця, цех або відділ.

Центр відповідальності – це підрозділ або група осіб, відповідальних за дотримання планових показників витрат.

Зазвичай, місця витрат і центри відповідальності збігаються, проте можуть існувати ситуації, коли витрати зосереджені в одному місці, а відповідальність розподілена між кількома працівниками. Цей аспект дозволяє підприємству аналізувати витрати у розрізі підрозділів, проектів та інших об’єктів.

На практиці часто центр відповідальності збігається із місцем витрат, але це не є обов'язковим. Формування таких місць і центрів дозволяє чітко розподілити обов'язки та відповідальність, що сприяє підвищенню ефективності управління. Витрати можуть локалізуватися як у функціональних сферах (наприклад, маркетинг, логістика, виробництво), так і в просторових підрозділах підприємства.

Загальну схему управління витратами на ТОВ «Агробізнес» подано на рисунку 1.5

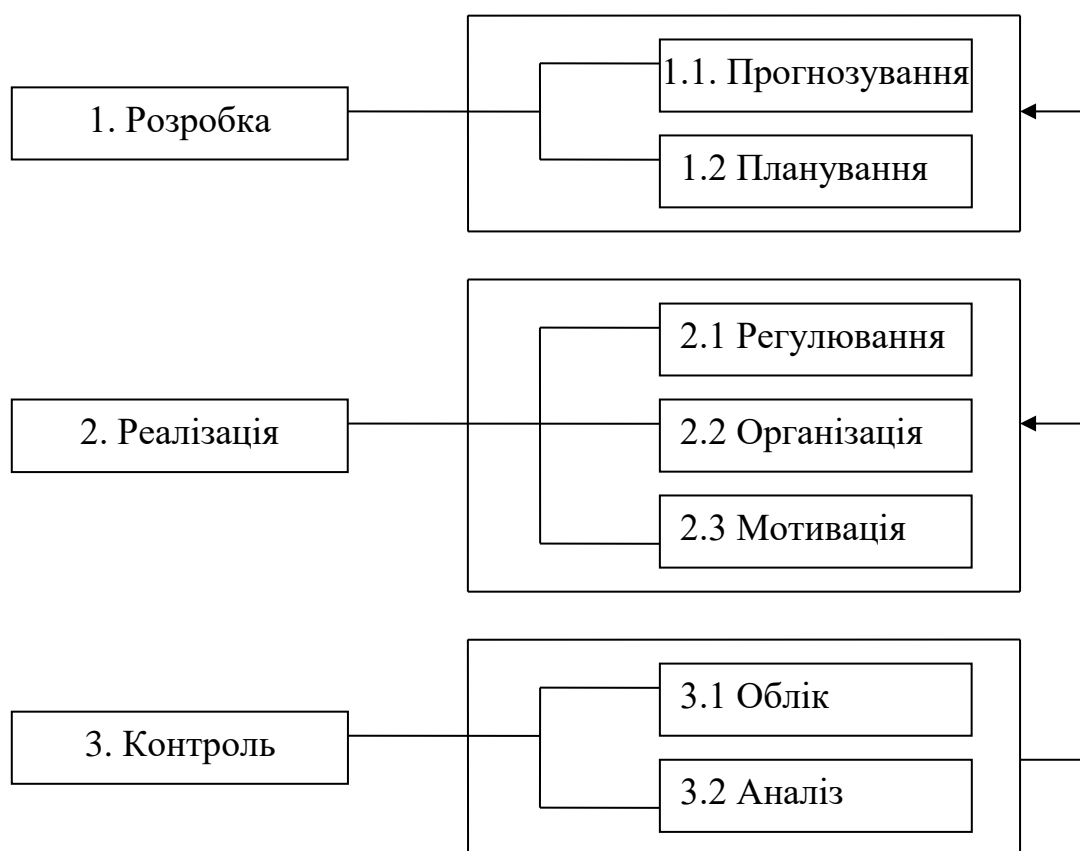

Рисунок 1.5 – Загальна схема управління витратами на підприємстві [4, с. 41]

Процес управління витратами відбувається через низку етапів, які є взаємопов'язаними:

1. Прогнозування витрат. Аналіз майбутніх витрат на основі очікуваних обсягів виробництва та ринкових умов.

2. Планування витрат. Створення бюджету з урахуванням прогнозів і встановлення допустимих меж витрат.
3. Організація. Розподіл обов'язків між працівниками та забезпечення ресурсами для виконання завдань.
4. Контроль. Постійний моніторинг витрат для виявлення відхилень від плану.
5. Аналіз. Оцінка ефективності витрат і розробка рекомендацій для їх зниження.

На рисунку 1.5 наведено загальну схему управління витратами на підприємстві. Цей процес включає всі ключові елементи управління, зворотний зв'язок здійснюється через контроль і аналіз результатів.

Управління витратами є комплексним процесом, що охоплює формування витрат за їхніми типами, місцями та об'єктами споживання. Воно передбачає постійний контроль їхнього рівня та розробку заходів для оптимізації й скорочення витрат. Ця діяльність виступає важливою складовою економічного механізму підприємства, спрямованою на досягнення максимальної ефективності господарської діяльності.

Управління витратами на підприємстві базується на системному підході, який охоплює реалізацію ключових управлінських функцій. До них належать прогнозування, планування, організація, координація, регулювання, мотивація, облік, аналіз та контроль. Ці функції забезпечують безперервний управлінський цикл, у якому взаємодіють керівна підсистема (суб'єкт управління) та керована підсистема (об'єкт управління).

Система управління витратами включає функціональні, організаційні та мотиваційні аспекти (рисунок 1.6).

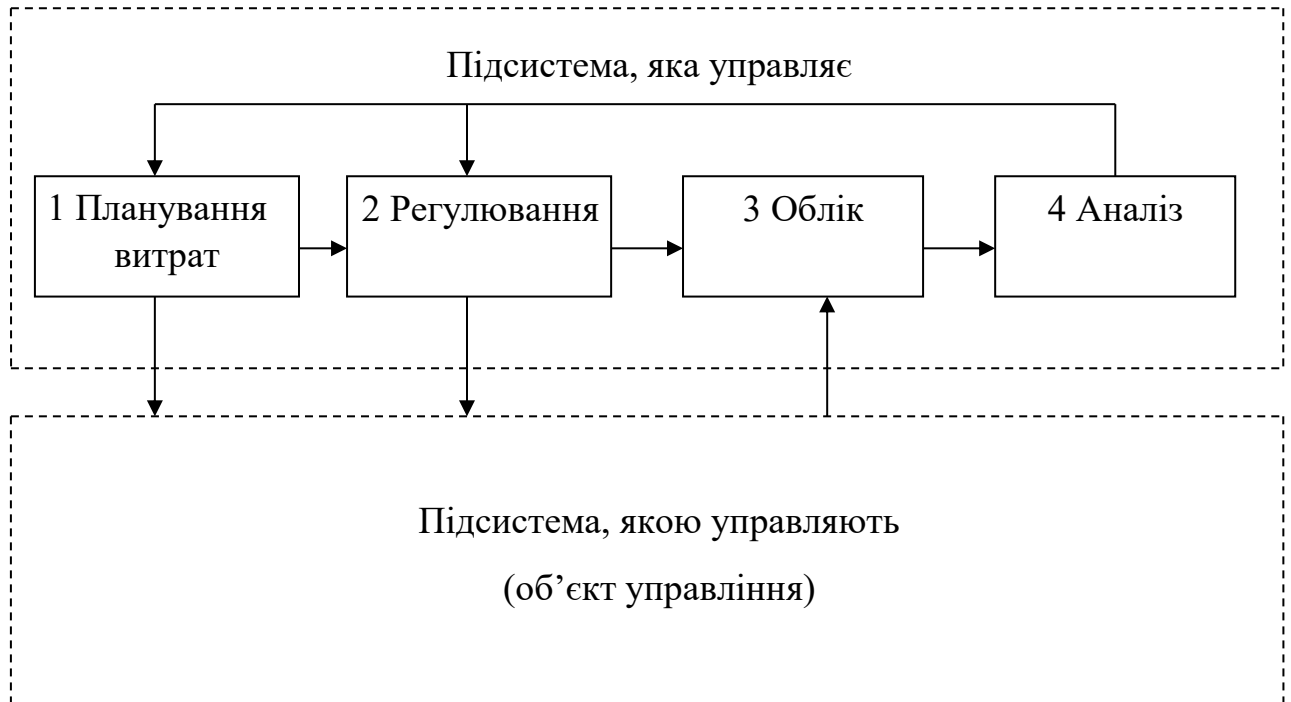

Рисунок 1.6 – Загальна схема функціонального аспекту системи управління витратами на підприємстві [17, с. 26]

1. Функціональний аспект є ключовим і охоплює такі складові:

Прогнозування. Це визначення майбутніх витрат на основі аналізу попередніх даних, ринкових умов та виробничих планів. Розрізняють довгострокове (перспективне) прогнозування і короткострокове (поточне) планування.

Планування. Розробка кошторисів витрат за видами продукції, підрозділами або проектами.

Координація і регулювання. Зіставлення фактичних витрат із запланованими, аналіз причин відхилень і впровадження коригувальних заходів.

Облік. Накопичення даних про витрати для прийняття управлінських рішень. Виробничий облік дозволяє відстежувати використання ресурсів і оцінювати фактичні витрати.

Аналіз. Виявлення резервів економії, оцінка ефективності використання ресурсів, ідентифікація причин перевитрат.

2. Організаційний аспект передбачає розподіл витрат за місцями їхнього виникнення і центрами відповідальності та складається з організаційних підсистем, таких як:

- пошук і визначення чинників економії ресурсів, дає змогу знаходити резерви для зниження витрат і підвищення ефективності.

- нормування витрат ресурсів. Встановлення граничних витрат для забезпечення економії ресурсів і конкурентоспроможності.

- планування витрат. Розробка бюджету з урахуванням цілей підприємства та вимог ринку.

- облік і аналіз витрат. Забезпечення точності даних і їх використання для оцінки ефективності діяльності.

Цими процесами керують відповідні відділи, залежно від розміру підприємства: відділи планування, бухгалтерія, аналітичні бюро або окремі спеціалісти.

3. Мотиваційний аспект передбачає стимулювання працівників до зниження витрат і раціонального використання ресурсів.

Для цього розробляється система мотивації, яка включає матеріальне та нематеріальне заохочення: премії, додаткову оплату за економію ресурсів, компенсації тощо.

Співробітники мотивуються до пошуку шляхів зниження витрат, дотримання планових завдань і впровадження нових підходів до виконання роботи.

У загальній схемі управління витратами важливим елементом є зворотний зв'язок, який забезпечується функцією контролю. Контроль дозволяє своєчасно виявляти проблеми, аналізувати їхні причини та розробляти заходи щодо їх усунення. Система управління витратами, як і будь-яка система, складається з керуючої підсистеми (суб'єкта управління) та керованої підсистеми (об'єкта управління).

Суб'єктами управління витратами є керівники, менеджери, спеціалісти підприємства та його структурних підрозділів (виробничих цехів, відділів, дільниць). Наприклад, бухгалтерія забезпечує облік витрат, диспетчери координують виробничі процеси, а менеджери ухвалюють стратегічні рішення.

Об'єктами управління є витрати, які виникають у процесі розробки, виробництва, реалізації, експлуатації продукції, а також у ході виконання послуг або утилізації відходів.

Усі витрати можна поділити на три ключові групи:

За видами витрат, на: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація обладнання тощо.

За місцем виникнення витрат: конкретні структурні одиниці підприємства, де формуються витрати.

За носіями витрат: продукція, послуги або проекти, на які спрямовані витрати.

Для ефективного управління витратами необхідно здійснювати їх прогнозування, планування та контроль проводити облік і аналіз.

Функціональний аспект включає етапи, які дозволяють здійснювати ефективно управління витратами. Схема функціонального аспекту відображає усі етапи управлінського циклу: від планування до аналізу. Наприклад, координація витрат забезпечує порівняння фактичних і планових показників, а аналіз допомагає оцінити ефективність використання ресурсів.

Організаційна складова передбачає визначення відповідальних за витрати підрозділів і їхню інтеграцію в загальну систему управління. Організація обліку витрат включає розробку стандартів і нормативів, а також впровадження централізованої звітності.

1.3 Програма скорочення витрат як частина стратегії управління витратами

Ефективна програма скорочення витрат є невід’ємною частиною загальної стратегії підприємства, яка формується керівництвом ТОВ «Агробізнес». Під стратегією розуміється систематичний план дій підприємства в умовах обмеженої інформації про майбутні зміни середовища та перспективи розвитку. Такий план включає визначення місії, формування довгострокових цілей, шляхів досягнення найефективнішого використання ресурсів, використання сильних сторін і можливостей, мінімізацію слабких сторін і захист від зовнішніх загроз. Розробка стратегії скорочення витрат особливо важлива в умовах нестабільності ринкової ситуації та відсутності повної інформації про її майбутній розвиток.

Рисунок 1.7 – Структура програми скорочення витрат з урахуванням стратегії компанії [20, с. 182]

Головними компонентами стратегії скорочення витрат є взаємодія між управлінням операційними процесами, інвестиційною діяльністю, збутом і фінансами. Основними завданнями цієї стратегії є:

- зменшення операційних витрат шляхом вибору технологій із мінімальними витратами та зниження собівартості одиниці продукції;
- раціональне використання фінансових ресурсів досягається за рахунок оптимального формування та розподілу грошових потоків, мінімізації вартості капіталу і підвищення ефективності використання коштів;
- управлінський облік витрат за центрами відповідальності передбачає виокремлення центрів відповідальності, встановлення нормативів витрат, аналіз відхилень та пошук резервів для економії;
- контроль і аудит витрат спрямований на забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства шляхом моніторингу витрат.

Стратегія зниження витрат є важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності. Її впровадження дозволяє ефективніше використовувати ресурси підприємства без втрати якості продукції чи послуг. У результаті підвищується прибутковість і зміцнюються позиції компанії на ринку.

Для розробки такої стратегії необхідна комплексна інформація, що охоплює два основні аспекти:

1. Аналіз галузі та конкурентного середовища. Вивчення підприємств, що працюють у цій галузі, їхніх стратегій і підходів до економії витрат допоможе визначити переваги та недоліки. Аналіз ринкових тенденцій дозволить виявити можливості й ризики.

2. Оцінка внутрішнього стану підприємства. Аналіз фінансового та операційного стану компанії дозволить визначити рівень прибутковості, витрат і можливості для підвищення ефективності управління ресурсами.

Для успішної реалізації стратегії скорочення витрат важливо врахувати такі аспекти:

- глибокий аналіз галузі, дослідження ринкових тенденцій, поведінки споживачів, рівня конкуренції та можливостей розвитку;

– оцінка фінансових показників функціонування підприємства, аналіз собівартості одиниці продукції, маржинального доходу, оборотності капіталу тощо;

– аналіз сильних і слабких сторін, виявлення можливостей і ризиків, які впливають на реалізацію стратегії;

– оптимізація етапів виробничого процесу, ідентифікація етапів, де можлива мінімізація витрат, підвищення ефективності та зменшення матеріаломісткості продукції.

Таблиця 1.2 – Програма скорочення витрат

Напрямок витрат	Шляхи реалізації
1. Виробничі витрати	Зниження матеріаломісткості, підвищення ефективності використання основних фондів. Впровадження енергоефективних технологій і зменшення матеріаломісткості продукції.
2. Збутові витрати	Оптимізація каналів збуту продукції. Раціоналізація витрат на логістику та маркетинг.
3. Логістичні витрати	Оптимізація маршрутів перевезень. Перегляд закупівельних процесів, централізація закупівель. Зниження витрат на транспортування та зберігання матеріалів.
4. Управлінські витрати	Скорочення адміністративних витрат. Скорочення адміністративних витрат, впровадження ERP-систем. Зменшення витрат на комунікацію, оренду, мобільний зв'язок і відрядження.

Для впровадження стратегії зниження витрат товариство може застосувати наступні методики:

1. Програма «мінус 20%». У рамках цієї програми центри фінансової відповідальності (ЦФВ) повинні скоротити витрати на 20% порівняно з попереднім періодом.

Таблиця 1.3 – Бюджетування та захист операційного бюджету на рік за допомогою програми «мінус 20%»

Основні напрями реалізації програми	Економія витрат, %
Деталізація та обґрунтування операційних витрат	3
Ліміти та нормування	8
Ретроспективний аналіз та прогнозування: розуміння причин та усунення негативного тренду	4
Аналіз. Занурення. Drill Dow	5
Разом	20

2. Застосування систем контролю. Використання ERP-систем, для автоматизації обліку та управління витратами.

ERP-системи (Enterprise Resource Planning) є інтегрованим програмним забезпеченням, яке забезпечує автоматизацію і централізоване управління ключовими бізнес-процесами, включаючи облік витрат. Впровадження ERP-систем дозволяє підприємствам ефективніше управляти ресурсами, підвищувати продуктивність і зменшувати витрати. Переваги використання ERP-систем для обліку та управління витратами:

- інтеграція даних об'єднує всі фінансові та операційні дані в єдину платформу, що дає змогу отримувати точну та актуальну інформацію про витрати;
- автоматизація процесів (завдяки автоматизації облікових операцій знижується ймовірність помилок, пов'язаних із людським фактором, і скорочується час на виконання рутинних завдань);
- моніторинг витрат у реальному часі дозволяє відстежувати витрати по кожному центру відповідальності, проекту, відділу або продукції;
- аналіз даних та прогнозування дозволяє прогнозувати витрати, виявляти відхилення від плану та приймати обґрунтовані управлінські рішення;
- стандартизація облікових процесів забезпечує уніфіковану систему обліку відповідно до міжнародних стандартів (GAAP, IFRS).

Охарактеризуємо основні ERP-системи, які можна інтегрувати в бізнес систему підприємства:

1. SAP ERP одна з найбільш популярних ERP-систем, яка забезпечує комплексну підтримку управління витратами і складається з 4 модулів:

– модуль FI (Financial Accounting). Автоматизація обліку витрат, управління грошовими потоками, калькуляція собівартості;

– модуль CO (Controlling). Управління витратами за центрами відповідальності, аналіз відхилень, розрахунок рентабельності продукції;

– модуль MM (Material Management). Оптимізація закупівельних витрат і управління матеріальними потоками;

– модуль PS (Project System). Облік витрат у рамках проєктної діяльності;

2. SAP ERP дозволяє підприємствам централізувати дані та інтегрувати їх із зовнішніми системами для зручного обміну інформацією.

3. Oracle ERP Cloud хмарна ERP-система для управління фінансами, постачанням і проєктами її особливості – вбудовані аналітичні функції, автоматизація управління витратами та інтеграція з бізнес-додатками.

4. Microsoft Dynamics 365 інтегрує управління витратами з іншими бізнес-процесами, такими як продажі, закупівлі та виробництво.

5. NetSuite, хмарна ERP-система, орієнтована на середній і великий бізнес, забезпечує автоматизацію фінансових процесів, інтеграцію з інструментами управління клієнтами (CRM).

6. Odoo відкрите програмне забезпечення, яке забезпечує автоматизацію управління витратами.

ERP-системи надають широкий набір інструментів для автоматизації обліку витрат. Управління бюджетом – формування, погодження і контроль виконання бюджетів. Калькуляція собівартості – облік витрат за об'єктами: продукцією, проєктами, послугами. Контроль відхилень – автоматизоване відстеження перевитрат із повідомленням керівників. Управління закупівлями – оптимізація постачання та скорочення витрат. Аналіз витрат – генерація звітів для аналізу витрат за центрами відповідальності та окремими операціями.

ERP-системи, такі як SAP, Oracle ERP, Microsoft Dynamics 365 та інші, є незамінними інструментами для автоматизації обліку та управління витратами. Їх впровадження дозволяє підприємствам ефективніше використовувати ресурси, знижувати витрати та підвищувати свою конкурентоспроможність. У сучасному бізнес-середовищі ERP-системи стають необхідністю для підприємств, які прагнуть досягти сталого розвитку.

Програма скорочення витрат має бути органічною складовою загальної стратегії розвитку підприємства, яка затверджується стратегічним комітетом або керівництвом компанії. Стратегія підприємства є системним планом дій, спрямованим на визначення найбільш ефективних шляхів використання ресурсів, усунення слабких сторін і захист від зовнішніх загроз. В умовах нестабільності ринкового середовища та недостатньої інформації про майбутнє важливим стає розроблення стратегії оптимізації витрат, що сприятиме забезпеченню стабільності та прибутковості бізнесу.

Ефективна стратегія скорочення витрат передбачає скоординовану роботу операційних, збутових, інвестиційних і фінансових підрозділів компанії.

Основними завданнями даної стратегії є:

- мінімізація операційних витрат шляхом вибору економічно вигідних технологій і зменшення вартості одиниці продукції;
- оптимізація використання фінансових ресурсів через належне формування та розподіл капіталу, зменшення його вартості та підвищення рентабельності;
- запровадження управлінського обліку витрат із виокремленням центрів відповідальності, визначенням нормативів, аналізом відхилень і виявленням резервів для економії;
- контроль і аудит витрат із прийняттям управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей.

Ефективно впроваджена програма скорочення витрат дає змогу підприємству збільшити конкурентоспроможність без шкоди для якості продукції чи послуг, водночас знижуючи витрати.

Висновки до першого розділу

Класифікація витрат є важливим інструментом управління, що дозволяє систематизувати витрати за їхнім економічним змістом, характером формування та метою використання. Основними класифікаційними ознаками виступають: економічні елементи, вид діяльності, спосіб включення до собівартості, залежність від обсягів виробництва, період виникнення та ін.

Така класифікація сприяє ефективному плануванню, контролю та аналізу витрат, дозволяючи ідентифікувати ключові напрямки для оптимізації. Це, у свою чергу, підвищує рентабельність підприємства, забезпечує його стійкість і конкурентоспроможність на ринку.

Система управління витратами на підприємстві є важливим інструментом для досягнення економічної стабільності та підвищення конкурентоспроможності. Вона поєднує в собі функціональні, організаційні та мотиваційні аспекти, спрямовані на оптимальне використання ресурсів і зниження витрат. Ефективне управління витратами дозволяє не тільки зменшити собівартість продукції, але й покращити фінансові результати підприємства, забезпечуючи його довгостроковий розвиток.

Система управління витратами підприємства є багаторівневою структурою, що забезпечує раціональне використання ресурсів, зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності.

Комплексна програма скорочення витрат, побудована на детальному аналізі та впровадженні сучасних підходів, дозволяє досягти значної економії коштів і підвищити ефективність діяльності підприємства. Така програма не тільки покращує фінансові результати, але й сприяє стабільному розвитку бізнесу, забезпечуючи його конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. Стратегія скорочення витрат дозволяє підприємству підвищити

ефективність використання ресурсів, мінімізувати витрати і зберегти високу якість продукції.

2 АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЦТВА ТА ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ НА ТОВ «АГРОБІЗНЕС»

2.1 Загальна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи виступає товариство з обмеженою відповідальністю «Агробізнес». Яке знаходиться за адресою місто Волочиськ, Хмельницької області, вулиця Музейна, 5. Сайт компанії https://www.facebook.com/ltdAgrobiznes/?locale=uk_UA. Телефони: (03845) 4-04-53, гаряча лінія: 0 800 501399. Електронна пошта для листування: E-mail: zbytagrobiznes@bigmir.net, agrobiznes@bigmir.net, tovagrobiznes@gmail.com.

ТОВ «Агробізнес» розпочало свою діяльність у 2000 році, збудувавши два млини потужністю 35 тонн на добу. У 2002 році введено в експлуатацію пекарню потужністю 23 тонни. На старті підприємство займалося виробництвом борошна та наданням транспортних і посередницьких послуг.

До 2002 року кількість млинів зросла до п'яти, забезпечивши загальну потужність 100 тонн на добу. Це дозволило збільшити обсяги реалізації борошна, яке постачалося до підприємств Чернівецької, Тернопільської, Львівської, Волинської, Житомирської та Івано-Франківської областей. Того ж року компанія придбала хлібоприймальне підприємство, що забезпечило можливість зберігання, сушіння, очищення й відвантаження зерна.

Паралельно із виробництвом борошна та хлібобулочних виробів компанія створила автотранспортний парк та парк сільгосптехніки для збору й перевезення врожаю. Завдяки цьому вдалося створити повний цикл виробництва: від заготівлі сировини до випуску продукції.

У 2004 році було придбано Волочиський хлібокомбінат, який після реконструкції у 2005 році став сучасним підприємством потужністю 100 тонн хлібобулочних виробів на добу з асортиментом понад 120 найменувань.

У 2009 році компанія викупила Волочиський агропостач, включно з нафтобазою. У 2010 році запущено Новоушицький хлібокомбінат із проектною потужністю 90 тонн на добу. Загальна потужність двох хлібокомбінатів і пекарні становить 213 тонн на добу.

Асортимент хлібобулочних виробів, що випускаються під брендом «Агробізнес», налічує понад 120 одиниць продукції.

Завдяки високій ефективності виробництва та постійному контролю якості ТОВ «Агробізнес» неодноразово отримувало національне та міжнародне визнання та відзнаки:

- «Лідер харчової та переробної промисловості України»;
- переможець конкурсу «100 кращих товарів України»;
- гран-прі «Кращий продукт року»;
- нагорода «Лідер української економіки».

ТОВ «Агробізнес» має розгалужену дилерську мережу, яка охоплює 21 представництво в Україні, та забезпечує доставку власним автопарком. Серед партнерів – відомі торговельні мережі, такі як «АТБ», «Сільпо», «Ашан», «NOVUS», «Таврія» та інші. Продукція компанії популярна в Україні та експортується до США, Канади, Китаю, країн Європи й Азії.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Агробізнес» створене відповідно до нормативно-правового законодавства України: Господарського та Цивільного кодексів, Законів України «Про господарські товариства», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та Статуту підприємства.

Компанія є юридичною особою та має всі відповідні атрибути: статутний фонд, самостійний баланс, банківські рахунки, печатку, торгову марку, право укладати договори, володіти майном і нести зобов'язання.

Вищим органом управління є загальні збори учасників. Вони визначають напрями діяльності, затверджують плани та звіти, вносять зміни до Статуту, змінюють розмір статутного капіталу та вирішують інші стратегічні питання. Збори учасників можуть делегувати частину своїх повноважень директору.

Директор товариства здійснює поточне управління, представляє інтереси компанії, укладає угоди, веде переговори, відкриває банківські рахунки та управляє персоналом.

Метою функціонування ТОВ «Агробізнес» є задоволення потреб споживачів в хлібобулочній продукції та отримання прибутку в процесі здійснення підприємницької діяльності.

Предметом діяльності ТОВ «Агробізнес» є:

- виробництво та реалізація хлібобулочної продукції;
- надання автотранспортних послуг підприємствам та населенню;
- надання послуг зі зберігання, очищення, сушіння зернобобових культур на власних елеваторах та їх відвантаження;
- збирання зернобобових культур та цукрового буряка комбайнами HOLMER TERRA DOS та CLAAS LEXION;
- виробництво та реалізація борошна;
- надання торговельно-посередницьких послуг;
- надання послуг із зберігання та реалізація нафтопродуктів;
- дослідження потенційних можливостей ринку, потреб споживачів з метою освоєння нових видів продукції та стимулювання збуту.

Проаналізуємо виробничо-комерційну діяльність ТОВ «Агробізнес» за останні три роки, для чого складемо аналітичну таблицю 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники функціонування ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Рік			Темпи зростання	
			2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт та послуг, тис. грн.	тис. грн	296382,0	319134,0	352101,0	107,68	110,33
2.	Середньооблікова чисельність:	осіб					
	- працівників;		1372	1302	1230	94,90	94,47
	- робітників		1139	1120	1082	98,33	96,61
3.	Дохід на 1 особу:	тис. грн /особу					
	- одного працівника;		216,0	245,1	286,3	113,47	116,79
	- одного робітника		260,2	284,9	325,4	109,50	114,20
4.	Фонд заробітної плати:	тис. грн.					
	- працівників;		130294,0	132689,0	128021,0	101,84	96,48
	- робітників		105538,1	110131,9	107537,6	104,35	97,64

Кінець таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
5.	Середньорічна заробітна плата:	грн/ особу					
	- одного працівника;		94966,5	101911,7	104082,1	107,31	102,13
	- одного робітника		92658,6	98332,03	99387,84	106,12	101,07
6.	Повна собівартість реалізованої продукції	тис. грн	286457,0	312633,0	345272,0	109,14	110,44
7.	Витрати на 1 дохідів, грн (витратомісткість)	грн/грн	0,97	0,98	0,98	101,36	100,10
8.	Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	тис. грн	2848,0	1870,0	2709,0	65,66	144,87
9.	Рентабельність (збитковість)	%					
	доходу;		0,96	0,59	0,77	-	-
	- витрат		0,99	0,60	0,78	-	-
10.	Середньорічна вартість основних фондів	тис. грн	27381	26082	26132,5	95,26	100,19
11.	Фондовіддача	грн	10,824	12,236	13,474	113,04	110,12

На ТОВ «Агробізнес» спостерігається стійке зростання ключових техніко-економічних показників, що свідчить про ефективну організацію фінансово-виробничої діяльності. Величина чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг постійно зростає, що позитивно впливає на динаміку інших показників. У 2022 році чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг збільшився на 22752,0 тис. грн (107,68%) порівняно з 2021 роком, а у 2023 році – ще на 32967,0 тис. грн (110,33%), досягнувши у 2023 році 352101,0

тис. грн. Загальний приріст показника за три роки склав 55719,0 тис. грн, що підкреслює стійке покращення діяльності підприємства.

На підприємстві у 2022 році відбулось скорочення середньооблікової чисельності працівників на 70 осіб, а у 2023 році таке скорочення склало 72 особи, на кінець 2023 року чисельність працівників становила 1230 осіб, а чисельність робітників – 1082 чоловік. Продуктивність праці на одного працівника у 2022 році зросла на 13,47% (до 245,1 тис. грн), а у 2023 році ще на 16,79% (до 286,3 тис. грн). Подібна динаміка простежується і щодо доходу на одного робітника: у 2022 році цей показник зріс на 9,5% (до 284,9 тис. грн), а у 2023 році на 14,2% (до 325,4 тис. грн).

Фонд заробітної плати працівників у 2022 році зріс на 1,84%, досягнувши 132689,0 тис. грн, але скоротився у 2023 році на 3,52%, склавши 128021,0 тис. грн. Аналогічна ситуація спостерігається щодо фонду заробітної плати робітників, який збільшився у 2022 році на 4,35% (110131,9 тис. грн) і скоротився у 2023 році на 2,35% (107537,6 тис. грн). Середньорічна заробітна плата зростала протягом усього аналізованого періоду. У 2022 році середня зарплата працівників збільшилася на 7,31% (до 101911,7 грн), а у 2023 році – ще на 2,13% (до 104082,1 грн). Для робітників зростання склало 6,12% у 2022 році (до 98332,03 грн) та 1,07% у 2023 році (до 99387,84 грн).

Динаміку ключових показників діяльності ТОВ «Агробізнес» наведено на рисунку 2.1.

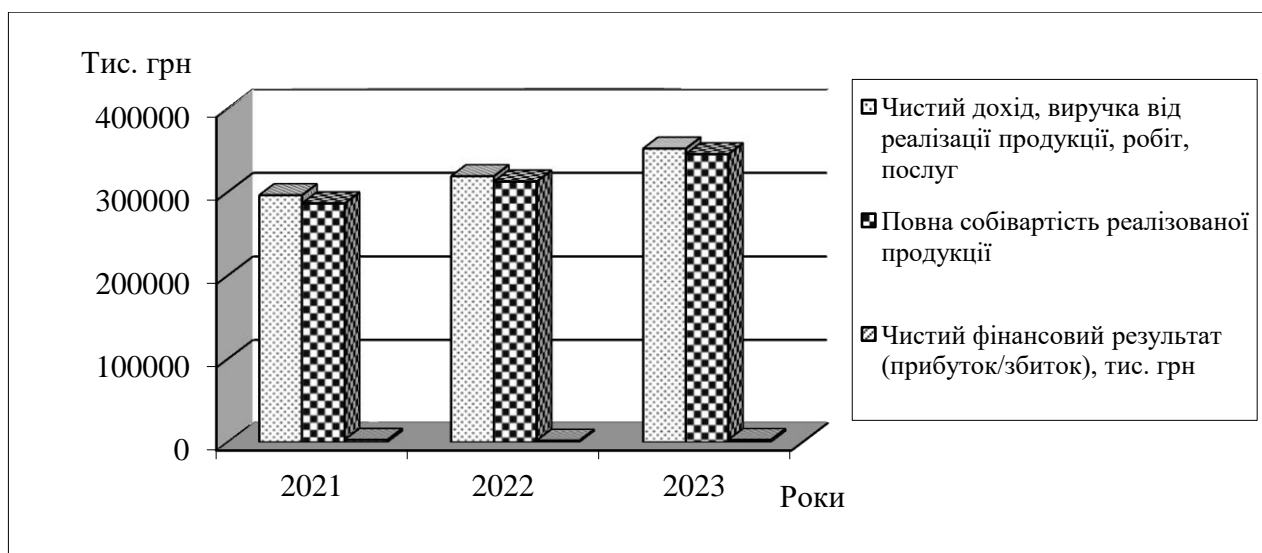

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки

З рисунка 2.1 видно, що зростання чистого доходу спричинило збільшення повної собівартості реалізованої продукції. У 2022 році цей показник зріс на 9,14% (312633,0 тис. грн), а у 2023 році ще на 10,44% (345272,0 тис. грн). Витратомісткість продукції збільшилася з 0,97 грн у 2021 році до 0,98 грн у 2022 році та залишилася на цьому рівні у 2023 році.

Попри зниження чистого прибутку у 2022 році на 34,34% (1870,0 тис. грн), у 2023 році цей показник зріс на 44,87%, досягнувши 2709,0 тис. грн. Рентабельність доходу знизилася з 0,96% у 2021 році до 0,59% у 2022 році, але зросла до 0,77% у 2023 році. Аналогічна динаміка характерна для показника рентабельності витрат. 0,99 до 0,78% на 0,22%

Середньорічна вартість основних фондів у 2022 році зменшилася на 4,74% (26082,0 тис. грн), але у 2023 році незначно зросла на 0,19% (26132,5 тис. грн). Показник фондівдачі демонстрував стабільне зростання: у 2022 році він зріс на 13,04% (до 12,236 грн), а у 2023 році ще на 10,12% (до 13,474 грн).

Отже, можна констатувати, що протягом 2021–2023 років ТОВ «Агробізнес» успішно функціонувало та покращувало свої фінансово-

виробничі результати, це свідчить про ефективну систему управління підприємством.

Вагомим чинником впливу на обсяги реалізованої продукції, робіт і послуг є асортимент, структура виробництва та реалізації продукції від яких в значній мірі залежать кінцеві результати діяльності ТОВ «Агробізнес». Тому виникає необхідність аналізу даних складників.

Проаналізуємо динаміку реалізації продукції, робіт, послуг ТОВ «Агробізнес» за 2020-2023 роки (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка виробництва продукції

Рік	Фактичні обсяги реалізації, тис. грн	Темпи зростання, %
2020	238 544	-
2021	296382	124,25
2022	319134	107,68
2023	352101	110,33

В таблиці 2.2 відображено динаміку обсягів реалізації продукції, робіт і послуг підприємства за 2020-2023 роки. Дані свідчать про стійку тенденцію зростання обсягів реалізації: так у 2021 році темпи зростання становили 124,25%, у 2022 році – 107,68%, а у 2023 році – 110,33%. Загальний приріст обсягів реалізації за чотири роки склав 147,57% або 113557 тис. грн.

Збільшення обсягів реалізації продукції на ТОВ «Агробізнес» оцінюється позитивно, оскільки цей показник є важливим індикатором ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства і позитивно впливає на зміну інших техніко-економічних показників.

Проведемо аналіз динаміки основних видів товарної продукції ТОВ «Агробізнес», для чого сформуємо таблицю 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка товарної продукції ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки

Товари і товарні групи	Обсяг фактично виробленої продукції, тис. грн	Темпи зростання, %
------------------------	---	--------------------

	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
Хлібобулочні вироби	200028,2	206766,9	223795,4	103,37	108,24
Транспортно-експедиційні послуги	31742,5	26264,7	32076,4	82,74	122,13
Послуги зі збирання сільськогосподарських культур	26081,6	35040,9	35632,6	134,35	101,69
Елеваторні послуги	19442,7	27988,1	47252,0	143,95	168,83
Інші види діяльності та послуги	19087,0	23073,4	13344,6	120,89	57,84
Всього	296382,0	319134,0	352101,0	107,68	110,33

Згідно даних таблиці 2.3 обсяги реалізації продукції, робіт та послуг на ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки зросли на 113557,0 тис. грн. Позитивний вплив на даний процес мало зростання обсягів реалізації хлібобулочних виробів на 23767,2 тис. грн, приріст обсягів реалізації транспортно-експедиційних послуг на 333,9 тис. грн; зростання обсягів реалізації послуг зі збирання сільськогосподарських культур на 9551,0 тис. грн; приріст надання елеваторних послуг на 27809,3 тис. грн.

Негативно вплинуло на приріст обсягів реалізації, скорочення обсягів надходжень від інших видів діяльності та послуги (в тому числі зберігання нафтопродуктів, реалізація борошн, тощо) на (-5742,4) тис. грн.

Обсяги реалізації хлібобулочних виробів зростали впродовж 2022-2023 років, у 2022 році на 103,37%, а у 2023 році на 108,24%. Темпи приросту реалізації транспортно-експедиційних послуг у 2022 році були від'ємні їх зниження склало (-11,26)%, а у 2023 році відбулося їх зростання на 122,13%. Темпи приросту реалізації послуг зі збирання сільськогосподарських культур у 2022 році склали 134,35 %, а у 2023 році вони зросли на 101,69%. Прирости надання елеваторних послуг у 2022 році склали 143,95% у 2023 році вони пришвидшили зростання до 168,83%. Темпи зростання реалізації інших видів діяльності та послуг у 2022 році склали 120,89%, а у 2023 році відбулося скорочення на (-42,16%).

Таблиця 2.4 – Структура товарної продукції ТОВ «Агробізнес»

Найменування видів продукції	Структура виробленої продукції, %				
	2022	2023	2023	Відхилення	
				2023-2022	2023-2023
Хлібобулочні вироби	67,49	64,79	63,56	-2,70	-1,23
Транспортно-експедиційні послуги	10,71	8,23	9,11	-2,48	0,88
Послуги зі збирання сільськогосподарських культур	8,80	10,98	10,12	2,18	-0,86
Елеваторні послуги	6,56	8,77	13,42	2,21	4,65
Інші послуги	6,44	7,23	3,79	0,79	-3,44
Всього	100,00	100,00	100,00	-	-

Аналіз структури товарної продукції ТОВ «Агробізнес» таблиця 2.4 свідчить про змінну товарної структури ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки.

Так питома вага реалізації хлібобулочних виробів у 2023 році знизилася до 63,56%, зниження становило -2,70% порівняно з 2022 роком і у 2023 році знизилось ще на 1,23% до 63,56%. Питома вага транспортно-експедиційних послуг у 2022 році скоротилась на (-2,48%) і складала 10,71%, у 2023 році вона зросла на 0,88% і на кінець року склала 9,11%. Питома вага послуг зі збирання сільськогосподарських культур зросла з 8,80% у 2022 році до 10,12% у 2023 році. Питома вага елеваторних послуг значно зросла 2022 році на 2,21%, а в 2023 році на 4,65% до 13,42%. Питома вага інших послуг збільшилася на +0,79% у 2023 році порівняно з 2022 роком, але скоротилася на -3,44% упродовж самого 2023 року.

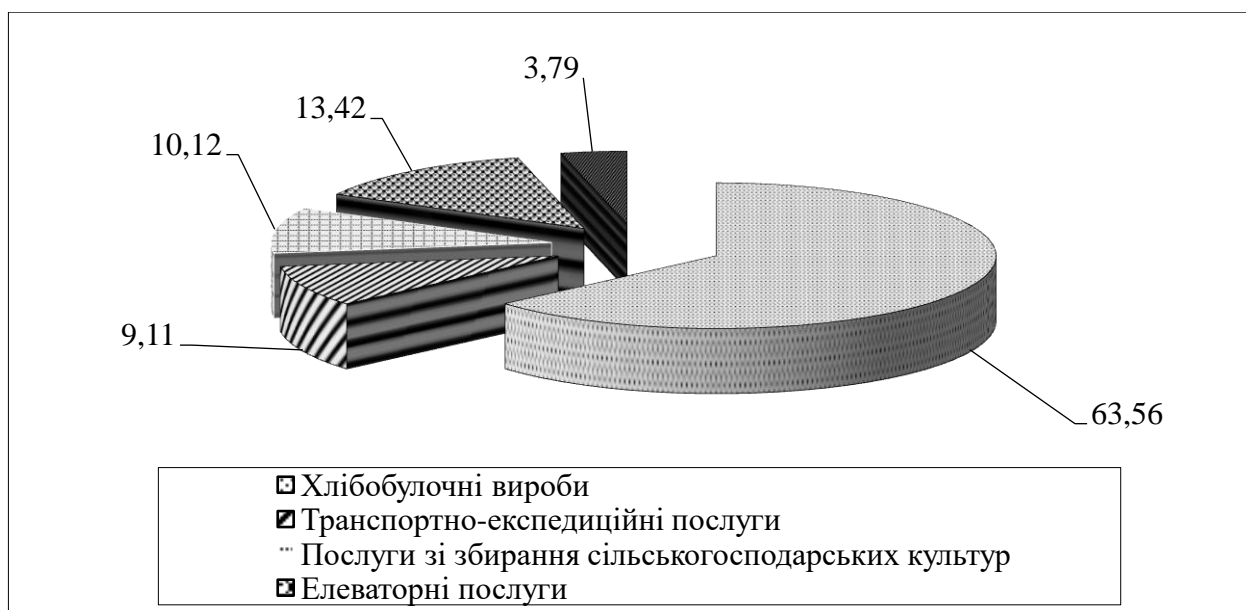

Рисунок 2.2. – Товарна структура товарної продукції ТОВ «Агробізнес» у 2023 році

Аналіз структури товарної продукції ТОВ «Агробізнес» свідчить про поступова диверсифікація. Найбільший приріст показали послуги зі зберігання зернових на елеваторах, що свідчить про стратегічну переорієнтацію підприємства в умовах війни. Зниження частки хлібобулочних виробів свідчить про зростання конкуренції в даному сегменті ринку скорочення споживання хлібобулочних виробів. В даних умовах на наш погляд важливим завданням для компанії є підтримка зростання перспективних видів послуг і подальша диверсифікація діяльності для зниження ризиків залежності від одного сегмента.

2.2 Аналіз структури та динаміки витрат ТОВ «Агробізнес»

Повна собівартість реалізованої продукції є найважливішим показником економічної ефективності виробничої діяльності ТОВ «Агробізнес». Оскільки від рівня даного показника залежать фінансові результати та фінансовий стан

суб'єкта господарювання, конкурентоспроможність продукції, що виготовляється, темпи розширеного відтворення.

Проаналізуємо структуру та динаміку витрат на ТОВ «Агробізнес» за 2022-2023 роки для чого сформуємо аналітичну таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Склад, структура і динаміка витрат ТОВ «Агробізнес»

Елементи витрат	Сума, тис. грн			Структура витрат, %		
	2022	2023	відхилення, +/-	2022	2023	відхилення, +/-
Матеріальні витрати	174330	212239	68877	55,02	60,85	11,70
Витрати на оплату праці	109167	105514	-1690	34,46	30,25	-6,50
Відрахування на соціальні заходи	23522	22507	-583	7,42	6,45	-1,46
Амортизація основних фондів	7058	6272	-1742	2,23	1,80	-0,95
Інші витрати	2755	2271	-7746	0,87	0,65	-2,78
Разом операційні витрати у тому числі:	316832	348803	57116	100,00	100,00	-
- змінні витрати	222163	248697	61959	70,12	71,30	7,28
- постійні витрати	94669	100106	-4843	29,88	28,70	-7,28

Згідно з таблицею 2.5, операційні витрати ТОВ «Агробізнес» у 2023 році зросли на 31971 тис. грн, досягнувши 348803 тис. грн. Це зумовлено збільшенням змінних витрат на 26 484 тис. грн, які становили 248697 тис. грн у 2023 році. Їхня частка у структурі витрат зросла на 1,18% до 71,30%. Водночас постійні витрати зменшилися на 4843 тис. грн до 100106 тис. грн, а їх частка скоротилася на 1,18% до 28,70%.

Ключовими факторами впливу на зростання витрат були: матеріальні витрати вони зросли на 37879 тис. грн до 212239 тис. грн, а їх частка збільшилася на 5,83% до 60,85%; витрати на оплату праці скоротилися на 3653 тис. грн до 105514 тис. грн, зменшивши частку на 4,21% до 30,25%; відрахування на соціальні заходи знизилася на 1015 тис. грн до 22 507 тис. грн, із часткою 6,45% (-0,97%); амортизаційні відрахування скоротилися на 786 тис. грн до 6272 тис. грн, частка знизилася на 0,43% до 1,80%; інші витрати зменшилися на 484 тис. грн до 2271 тис. грн, частка знизилася на 0,22% до 0,65%.

Основним драйвером зростання операційних витрат стало збільшення матеріальних витрат, які мали найбільшу вагу в загальній структурі. Скорочення витрат на оплату праці та соціальні заходи дещо компенсувало їх загальний приріст.

Структура витрат за 2023 рік на виробництво продукції ТОВ «Агробізнес» наведено на рисунку 2.3.

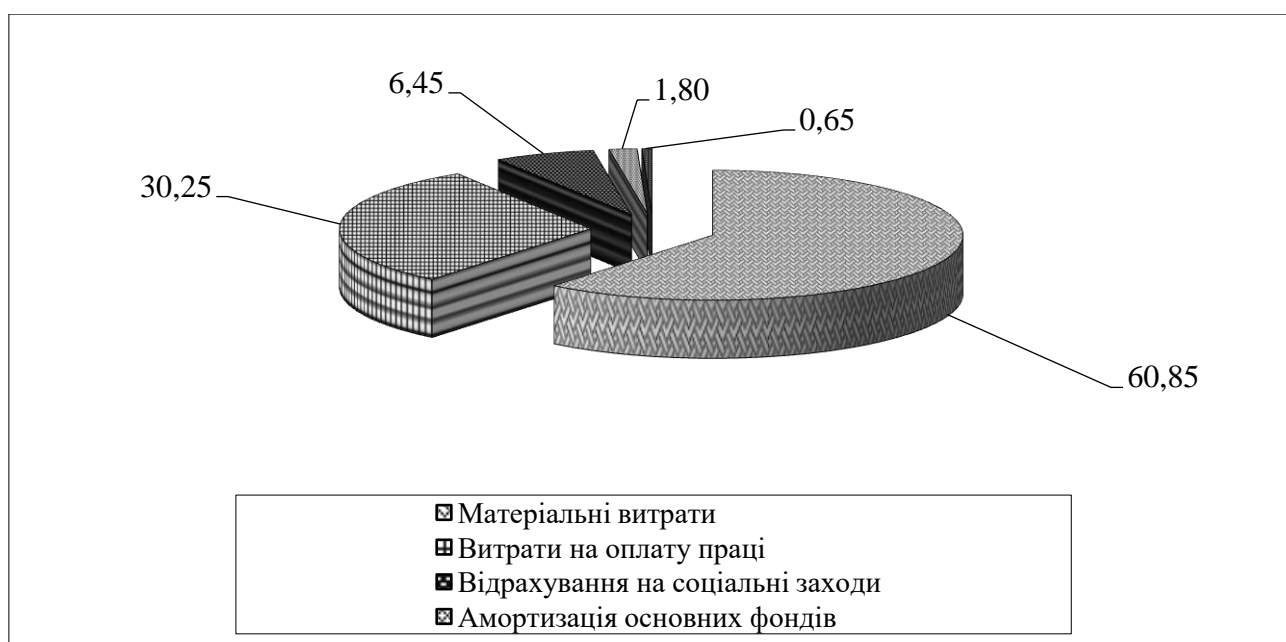

Рисунок 2.3 – Структура операційних витрат ТОВ «Агробізнес» у 2023 році

Аналіз структури витрат ТОВ «Агробізнес» свідчить про домінування матеріальних витрат, які становлять 60,85% від загальної величини. Це підтверджує високу залежність підприємства від постачальників матеріалів та інтенсивність виробничого процесу. Оптимізація цієї статті може стати резервом для підвищення ефективності діяльності.

Витрати на оплату праці склали 30,25%, що значно поступається частці матеріальних витрат. Зменшення їх частки порівняно з 2022 роком становило (-6,50%), що може свідчити про скорочення персоналу та оптимізацію трудових витрат. Відрахування на соціальні заходи становлять лише 6,45%, що вказує на їх незначний вплив на загальну структуру витрат.

Амортизація основних фондів, яка склала 1,80%, демонструє відносно невисокий рівень зношування активів, що може свідчити про ефективне використання або оновлення основних засобів.

Інші витрати становили 0,65%, знизившись на 2,78% порівняно з попереднім роком. Це може свідчити про раціоналізацію адміністративних витрат або зменшення витрат на маркетинг та дослідження.

Загальне зростання операційних витрат у 2023 році склало 31971 тис. грн і було спричинено збільшенням змінних витрат на 26484 тис. грн, які досягли частки 71,30% у структурі. Постійні витрати, навпаки, зменшилися на 4843 тис. грн, склавши 28,70% в структурі витрат.

Для підвищення ефективності діяльності ТОВ «Агробізнес» доцільно провести детальну аналітику витрат за кожною статтею. Особливу увагу варто звернути на: оптимізацію матеріальних витрат за рахунок пошуку альтернативних постачальників або впровадження ресурсозберігаючих технологій; розробку заходів для раціоналізації витрат на оплату праці та підвищення продуктивності персоналу; скорочення не виправданих адміністративних витрат у категорії "інші витрати".

Проведемо аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «Агробізнес» (таблиці 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції ТОВ «Агробізнес»

Показник	Рік			Темпи зростання, %
	2021	2022	2023	
1. Матеріальні затрати, тис. грн	143362	174330	212239	148,04
2. Затрати на виробництво реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн	291687	316832	348803	119,58
3. Питома вага матеріальних затрат до виробничої собівартості продукції, %	49,15	55,02	60,85	123,80

Згідно з даними таблиці 2.6, за період з 2021 по 2023 роки на ТОВ «Агробізнес» відбулося зростання обсягу використаних матеріальних ресурсів на 68877 тис. грн: з 143362 тис. грн у 2021 році до 212239 тис. грн у 2023 році. Темп зростання матеріальних затрат склав 148,04%, що свідчить про значне збільшення потреб у матеріальних ресурсах.

Затрати на виробництво реалізованої продукції (робіт, послуг) також зросли, досягнувши 348803 тис. грн у 2023 році, порівняно з 291687 тис. грн у 2021 році. Загальне зростання склало 57116 тис. грн, а темп приросту – 119,58%.

При цьому темп зростання затрат на виробництво реалізованої продукції виявився нижчим, ніж темп приросту матеріальних затрат, що вказує на зростання питомої ваги матеріальних витрат у структурі виробничих затрат. Якщо у 2021 році питома вага матеріальних затрат складала 49,15%, то у 2023 році вона досягла 60,85%, збільшившись на 11,7%. Такий приріст свідчить про залежність підприємства від матеріальних ресурсів та їх вплив на формування собівартості продукції.

Ця тенденція вимагає подальшого аналізу тому проаналізуємо динаміку матеріаловіддачі та матеріаломісткості на ТОВ «Агробізнес» за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.7 – Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості ТОВ «Агробізнес»

Показник	Рік			Темпи зростання, %
	2021	2022	2023	
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт та послуг, тис. грн.	296382,0	319134,0	352101,0	118,80
2. Матеріальні затрати, тис. грн.	143362	174330	212239	148,04
3. Матеріаловіддача, грн	2,067	1,831	1,659	80,25
4. Матеріаломісткість, грн	0,484	0,546	0,603	124,62

Дані таблиці 2.7 свідчать про зміну ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «Агробізнес» впродовж 2021–2023 років. Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг за цей період зріс з 296382,0 тис. грн у 2021 році до 352101,0 тис. грн у 2023 році, що становить приріст на 18,80%. У той же час матеріальні затрати збільшилися з 143362 тис. грн до 212239 тис. грн, що відповідає приросту на 48,04%. Зростання матеріальних затрат випереджає приріст чистого доходу, що свідчить про підвищення питомої ваги матеріальних витрат у доходах підприємства.

Матеріаловіддача, яка характеризує кількість гривень доходу, отриманих з кожної гривні матеріальних витрат, зменшилася з 2,067 грн у 2021 році до 1,659 грн у 2023 році, тобто на 19,75%. Це свідчить про погіршення ефективності використання матеріальних ресурсів. Водночас матеріаломісткість, яка відображає частку матеріальних витрат у собівартості продукції, зросла з 0,484 грн у 2021 році до 0,603 грн у 2023 році, що становить приріст на 24,62%.

Для оцінки впливу зміни чистого доходу від реалізації продукції за даними таблиці 2.7 методом підстановок визначимо вплив зміни матеріальних витрат та матеріаломісткості.

1. Визначимо вплив зміни величини матеріальних витрат на матеріаломісткість у 2021 році.

$$\text{Матеріаломісткість}_{(2021)} = \text{Мат. вит.}_{(2021)} / \text{Чис. дохід}_{(2021)} = 143362 / 296382 \approx 0,484 \text{ грн}$$

$$\text{Матеріаломісткість}_{(\text{ум.при збільшенні мат. ви.})} = \text{Мат. вит.}_{(2023)} / \text{Чис. дохід}_{(2021)} = 212239 / 296382 \approx 0,716 \text{ грн}$$

$$\text{Визначимо величину різниці: } 0,716 - 0,484 = 0,232 \text{ грн}$$

Приріст матеріаломісткості продукції за рахунок збільшення матеріальних витрат у 2023 році склав 0,232 грн.

2. Визначимо вплив зміни величини матеріальних витрат на матеріаломісткість у 2022 році.

$$\begin{aligned} \text{Матеріаломісткість}_{(2022)} &= \text{Мат. вит.}_{(2022)} / \text{Чис. дохід}_{(2022)} = \\ &= 174330 / 319134 \approx 0,546 \text{ грн} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Матеріаломісткість}_{(\text{ум. при збільшенні мат. вит.})} &= \\ &= \text{Мат. вит.}_{(2023)} / \text{Чис. дохід}_{(2022)} = 212239 / 319134 \approx 0,665 \text{ грн} \end{aligned}$$

Визначимо величину різниці:

$$0,665 - 0,546 = 0,119 \text{ грн}$$

Приріст матеріаломісткості продукції за рахунок збільшення матеріальних витрат у 2023 році склав 0,119 грн.

3. Визначимо вплив зміни чистого доходу на матеріаломісткість у 2021 році.

$$\begin{aligned} \text{Матеріаломісткість}_{(\text{ум. при збільшенні чис. доходу})} &= \text{Чис. дохід}_{(2023)} / \text{Мат. вит.}_{(2021)} = \\ &= 352101 / 143362 \approx 0,407 \text{ грн} \end{aligned}$$

Визначимо величину різниці:

$$0,484 - 0,407 = 0,077 \text{ грн}$$

Зниження матеріаломісткості продукції за рахунок приросту чистого доходу у 2023 році склало 0,077 грн.

4. Визначимо вплив зміни чистого доходу на матеріаломісткість у 2022 році.

$$\begin{aligned} \text{Матеріаломісткість}_{(\text{ум. при збільшенні чис. доходу})} &= \text{Чис. дохід}_{(2023)} / \text{Мат. вит.}_{(2022)} = \\ &= 352101 / 174330 \approx 0,495 \text{ грн} \end{aligned}$$

Визначимо величину різниці:

$$0,546 - 0,495 = 0,051 \text{ грн}$$

Зниження матеріаломісткості продукції за рахунок приросту чистого доходу у 2023 році склало 0,051 грн.

Збільшення матеріальних витрат суттєво впливає на зростання матеріаломісткості продукції: у 2023 році вона зросла на 0,232 грн порівняно з 2021 роком і на 0,119 грн порівняно з 2022 роком. Зростання чистого доходу позитивно вплинуло на зменшення матеріаломісткості: у 2023 році вона знизилася на 0,077 грн порівняно з 2021 роком і на 0,051 грн порівняно з 2022 роком.

Тому виникає необхідність посилення контролю за матеріальними витратами на ТОВ «Агробізнес» для збереження стабільної матеріаломісткості, оскільки зростання доходів компенсує лише частину її збільшення.

Динаміка показників матеріаловіддачі та матеріаломісткості ТОВ «Агробізнес» графічно наведена на рисунку 2.4.

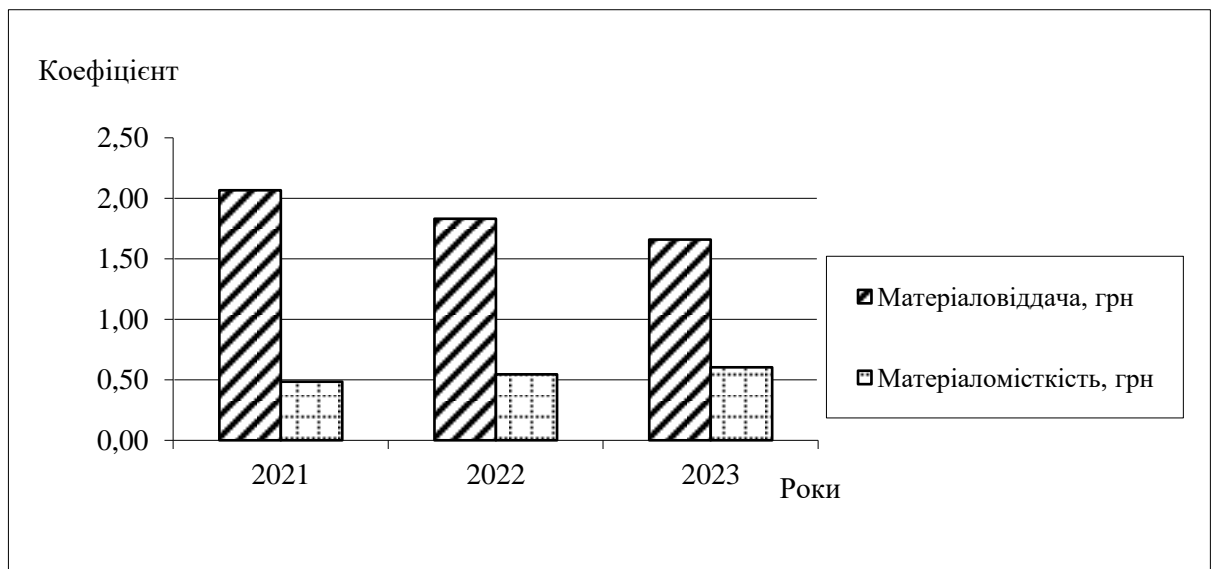

Рисунок 2.4 – Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості за 2020-2022 роки на ТОВ «Агробізнес»

Рівень матеріаломісткості на ТОВ «Агробізнес» у 2021 році становив 0,484 грн, тобто 48,4 копійки матеріальних витрат припадало на кожну гривню доходу, у 2022 році показник зріс до 0,546 грн, а у 2023 році до 0,603 грн, що на 24,6% більше порівняно з 2021 роком. В цілому спостерігається випереджальне зростання матеріальних витрат порівняно з чистим доходом: за три роки матеріальні витрати зросли на 48,04%, тоді як дохід збільшився лише на 18,8%, що свідчить про збільшення вартості сировини та матеріалів, які використовуються у виробництві.

Матеріаловіддача у 2021 році становила 2,067 грн, у 2022 році вона знизилась до 1,831 грн, а у 2023 році – до 1,659 грн, що свідчить про погіршення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Зростання матеріаломісткості та зниження матеріаловіддачі свідчать про погіршення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Необхідно провести оптимізацію витрат на сировину та матеріали, впроваджувати енергоощадні технології, а також покращити контроль за використанням ресурсів.

Для підвищення матеріаловіддачі слід працювати над зростанням доходів, зокрема шляхом розширення асортименту продукції, покращення її якості та виходу на нові ринки.

Зростання витрат на ТОВ «Агробізнес» у 2023 році вплинуло на підвищення собівартості продукції, що негативно відобразилося на таких показниках, як витрати на 1 гривню доходів, прибуток та рентабельність. Для аналізу цих змін буде побудована аналітична таблиця 2.8, яка дозволить оцінити вплив витрат на фінансову результативність компанії.

Таблиця 2.8 – Аналіз витрат на 1 гривню доходів на ТОВ «Агробізнес»

Показник	Рік			Відхилення, + -		
	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2023-2021
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт та послуг, тис. грн	296382,0	319134,0	352101,0	22752,0	32967,0	55719,0
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	286457,0	312633,0	345272,0	26176,0	32639,0	58815,0
Витрати на 1 грн реалізованої продукції, грн (витратомісткість)	0,97	0,98	0,98	0,01	0,00	0,01

У 2022 році на ТОВ «Агробізнес» було зафіксовано збільшення витрат на 1 гривню доходу на 0,01 грн, а у 2023 році цей показник залишився незмінним, загальне зростання показника витратомісткості за період 2021-2023 років склало 0,01 грн. Повна собівартість реалізованої продукції за даний період зросла на 58815 тис. грн, із них на 26176 тис. грн у 2022 році та на 32639 тис. грн у 2023 році. Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг за 2021-2023 роки збільшився на 55719 тис. грн, зокрема на 22752 тис. грн у 2022 році та на 32967 тис. грн у 2023 році.

Порівняння приросту доходу та витрат показує, що приріст чистого доходу випереджав приріст собівартості на 3096 тис. грн, що свідчить про підвищення ефективності діяльності ТОВ «Агробізнес».

Проаналізуємо собівартість виробництва хліба «Пшеничного формового» на ТОВ «Агробізнес», для чого складемо таблицю 2.9.

Таблиця 2.9 – Калькуляція витрат на виробництво хліба «Пшеничний формовий» (маса 650 г)

№	Назва статті витрат	Од. виміру	Кількість	Ціна за 1 кг, грн	Сума	Структура витрат
1	Матеріали:					
	Борошно пшеничне вищого сорту	грами	450	20	9	55,32
	Вода питна	грами	100	0,2	0,02	0,12
	Дріжджі хлібопекарські пресовані	грами	15	50	0,75	4,61
	Олія соняшникова	грами	20	40	0,8	4,92
	Сіль кухонна	грами	10	5	0,05	0,31
	Насіння кунжуту	грами	5	150	0,75	4,61
	Разом по матеріалам	шт			11,37	69,88
2	Транспортні витрати				0,5	3,07
3	Заробітна плата:					
	Основна зарплата виробничого персоналу				1,5	9,22
	Заробітна плата цехового персоналу, АУП				0,70	4,30
	Нарахування на заробітну плату				0,9	5,53
	Разом по заробітній платі				3,1	19,05
4	Загальновиробничі витрати виробництва				1,3	7,99
5	Всього собівартість виробу				16,27	100,00

Таблиця 2.9 демонструє склад і структуру витрат ТОВ «Агробізнес» на виготовлення хліба «Пшеничний формовий». Основну частку у собівартості на його виробництво займають матеріальні витрати майже 69,88%, з чого

впливає сильна залежність від цін на сировину. Витрати на оплату праці складають другий за величиною компонент собівартості 19,05%, що свідчить про важливість ефективного управління трудовими ресурсами. Загальновиробничі та транспортні витрати становлять помітно менші частки 7,99% і 3,07% відповідно, що вказує на ефективність логістики та організації виробничих процесів.

Для зниження собівартості виготовлення хліба «Пшеничний формовий» доцільно звернути увагу на оптимізацію матеріальних витрат, зокрема, через пошук альтернативних постачальників або зменшення залежності від найбільш витратних компонентів.

2.3 Аналіз ефективності управління витратами на ТОВ «Агробізнес»

Прибуток є ключовим показником ефективності управління витратами ТОВ «Агробізнес». Проаналізуємо процес формування прибутку за 2020-2022 роки на ТОВ «Агробізнес».

Таблиця 2.10 – Аналіз формування прибутку ТОВ «Агробізнес»

Показник	Рік, тис. грн			Темпи зростання, %		
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий дохід від реалізації продукції	296382,00	319134,00	352101,00	107,68	110,33	118,80
2. Собівартість реалізованої продукції	254063,00	292468,00	312594,00	115,12	106,88	123,04
3. Валовий прибуток	42319,00	26666,00	39507,00	63,01	148,15	93,36
4. Адміністративні витрати	11553,00	12649,00	14246,00	109,49	112,63	123,31
5. Витрати на збут	20841,00	7516,00	18432,00	36,06	245,24	88,44
6. Повна собівартість реалізованої продукції	286457,00	312633,00	345272,00	109,14	110,44	120,53
7. Фінансовий результат від реалізації	9925,00	6501,00	6829,00	65,50	105,05	68,81

продукції						
-----------	--	--	--	--	--	--

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7
8. Інші операційні доходи	316,00	266,00	158,00	84,18	59,40	50,00
9. Разом чисті доходи від операційної діяльності (пп. 1+8)	296698,00	319400,00	352259,00	107,65	110,29	118,73
10. Інші операційні витрати	5230,00	4199,00	3531,00	80,29	84,09	67,51
11. Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток/збиток)	5011,00	2568,00	3456,00	51,25	134,58	68,97
12. Доход від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи	140,00	204,00	274,00	145,71	134,31	195,71
13. Фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати	1028,00	286,00	8,00	27,82	2,80	0,78
14. Фінансовий результат до оподаткування (прибуток/збиток)	4123,00	2486,00	3722,00	60,30	149,72	90,27
15. Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	2848,00	1870,00	2709,00	65,66	144,87	95,12

Дані таблиці 2.10 свідчать про позитивну динаміку фінансово-економічних показників ТОВ «Агробізнес». Чистий дохід від реалізації продукції демонструє стабільне зростання: у 2022 році він зріс на 7,68%, у 2023 році – на 10,33%, а загальний приріст за три роки становив 18,80%. У вартісному вираженні приріст склав 55719 тис. грн, досягнувши 352101 тис. грн у 2023 році. Собівартість реалізованої продукції також мала тенденцію до зростання на 15,12% у 2022 році та на 6,88% у 2023 році, із загальним приростом у 23,04% за період, що аналізується. Абсолютний приріст склав 58531 тис. грн, досягнувши 312594 тис. грн у 2023 році. Темпи зростання собівартості перевищували темпи зростання чистого доходу на 4,24%, що негативно вплинуло на показники прибутковості. Проаналізуємо

функціональний склад і динаміка витрат ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки (рисунок 2.5)

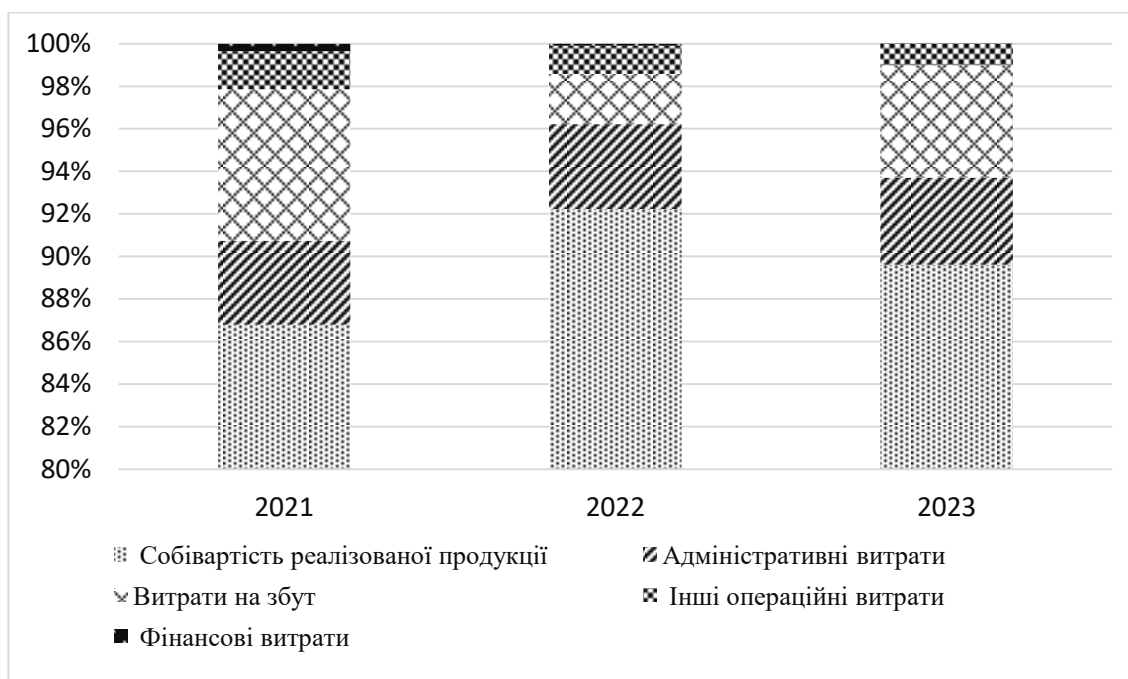

Рисунок – 2.5 – Функціональний склад і динаміка витрат ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки

Собівартість реалізованої продукції у 2021 році собівартість становила 254063 тис. грн, у 2022 році вона збільшилася до 292468 тис. грн, а у 2023 році до 312594 тис. грн. За три роки загальне зростання склало 23%, що свідчить про суттєве збільшення витрат на виробництво. Величина адміністративних витрат у 2021 році становила 11553 тис. грн, у 2022 році вона зросла до 12649 тис. грн, а у 2023 році до 14246 тис. грн, її загальне зростання за 2021-2023 роки склало 23,3%, що свідчить про збільшення витрат на управління підприємством. Витрати на збут у 2021 році склали 20841 тис. грн, у 2022 році скоротилися на (-63,9%) до 7516 тис. грн, а у 2023 році зросли на 145,2% до 18432 тис. грн. В цілому витрати на збут залишаються на 11,5% нижчими порівняно з 2021 роком. Інші операційні витрати у 2021 році становили 5230 тис. грн, у 2022 році скоротилися на (-19,7%) до 4199 тис. грн, а у 2023 році теж відбулось скорочення на (-15,9%) і вони склали 3531 тис. грн. Фінансові

витрати у 2022 році вони скоротилися до 286 тис. грн, а у 2023 році до 8 тис. грн.

Валовий прибуток зменшився у 2022 році на 36,99%, але зріс у 2023 році на 48,15%, досягнувши 39507 тис. грн. Загальний приріст валового прибутку був від'ємним і склав -6,64%) за 2021-2023 роки.

Фінансовий результат від реалізації продукції мав різнонапрявлену тенденцію так у 2022 році він скоротився на 34,50%, але у 2023 році зріс на 5,05%, із загальним спадом (-31,19%) за період, що аналізується. Причиною такого зниження стала швидша динаміка зростання повної собівартості реалізації продукції на 24,92% за приріст обсягів реалізації.

Чистий прибуток підприємства у 2023 році склав 2709 тис. грн, що на 44,87% більше, ніж у 2022 році, проте величина загального його приросту за 2021-2023 роки була від'ємною (-4,88%).

На нашу думку в рамках даного дослідження доречно провести факторний аналіз фінансового результату до оподаткування ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки, для аналізу використовуємо дані таблиці 2.10.

Фінансовий результат до оподаткування залежить від змін доходів, витрат та інших операційних і фінансових показників.

Фінансовий результат до оподаткування (рядок 14):

2021 рік: 4123 тис. грн

2022 рік: 2486 тис. грн

2023 рік: 3722 тис. грн

Фактори впливу:

Чистий дохід від реалізації продукції (рядок 1)

Приріст доходу:

2022/2021:

$319134 - 296382 = 22752$ тис. грн

2023/2022:

$352101 - 319134 = 32967$ тис. грн

Собівартість реалізованої продукції (рядок 2)

Приріст собівартості:

2022/2021:

$292468 - 254063 = 38405$ тис. грн

2023/2022:

$312594 - 292468 = 20126$ тис. грн

Адміністративні витрати (рядок 4)

Приріст витрат

2022/2021:

$12649 - 11553 = 1096$ тис. грн

2023/2022:

$14246 - 12649 = 1597$ тис. грн

Витрати на збут (рядок 5)

Приріст витрат:

2022/2021:

$7516 - 20841 = -13325$ тис. грн

2023/2022:

$18432 - 7516 = 10916$ тис. грн

Інші операційні доходи (рядок 8)

Зміна:

2022/2021:

$266 - 316 = -50$ тис. грн

2023/2022:

$158 - 266 = -108$ тис. грн

Інші операційні витрати (рядок 10)

Зміна:

2022/2021:

$4199 - 5230 = -1031$ тис. грн

2023/2022:

$3531 - 4199 = -668$ тис. грн

Фінансові доходи та витрати (рядки 12, 13)

Зміна доходів:

2022/2021:

$204 - 140 = 64$ тис. грн

2023/2022:

$274 - 204 = 70$ тис. грн

Зміна витрат:

2022/2021:

$286 - 1028 = -742$ тис. грн

2023/2022:

$8 - 286 = -278$ тис. грн

Вплив факторів на фінансовий результат до оподаткування:

2022/2021

$\Delta F_{\text{доходи}} = 22752$ тис. грн (позитивний вплив)

$\Delta F_{\text{собівартість}} = -38405$ тис. грн (негативний вплив)

$\Delta F_{\text{адмін. витрати}} = -1096$ тис. грн

$\Delta F_{\text{збут}} = +13325$ тис. грн

$\Delta F_{\text{ін. доходи}} = -50$ тис. грн

$\Delta F_{\text{ін. витрати}} = +1031$ тис. грн

$\Delta F_{\text{фін. доходи та витрати}} = +806$ тис. грн

Сумарний вплив:

$\Delta F_{2022/2021} = 22752 - 38405 - 1096 + 13325 - 50 + 1031 + 806 = -1637$ тис. грн

2023/2022

$\Delta F_{\text{доходи}} = 32967$ тис. грн

$\Delta F_{\text{собівартість}} = -20126$ тис. грн

$\Delta F_{\text{адмін. витрати}} = -1597$ тис. грн

$\Delta F_{\text{збут}} = -10916$ тис. грн

$\Delta F_{\text{ін. доходи}} = -108$ тис. грн

$\Delta F_{\text{ін. витрати}} = +668$ тис. грн

$\Delta F_{\text{фін. доходи та витрати}} = +348$ тис. грн

Сумарний вплив:

$$\Delta F_{2023/2022} = 32967 - 20126 - 1597 + 10916 - 108 + 668 + 348 = +23068 \text{ тис. грн}$$

Таким чином у 2022 році основними негативними чинниками були зростання собівартості (-38405 тис. грн) та адміністративних витрат (-1096 тис. грн). У 2023 році відмітимо позитивний вплив доходу (+32967 тис. грн), який перевищив негативний вплив собівартості (-20126 тис. грн) та витрат на збут (-10916 тис. грн).

Для забезпечення подальшого зростання прибутковості ТОВ «Агробізнес» доцільно впровадити систему управління витратами, а також розробити заходи для підвищення рентабельності. Тому наступним етапом нашого дослідження буде аналіз показників рентабельності, представлений у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз прибутковості та рентабельності ТОВ «Агробізнес»

Показник	Рік			Відхилення (+, -)
	2021	2022	2023	
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	296382	319134	352101	55719
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	286457	312633	345272	58815
3. Вартість капіталу (баланс), тис. грн	170719	156493	171157	438
у т.ч. власного	12848	11870	12709	-139
4. Фінансовий результат (прибуток/збиток), тис. грн:				
- від реалізації продукції;	9925	6501	6829	-3096
- до оподаткування;	5011	22733	36133	31122
- чистий	2848	1870	2709	-139
5. Рентабельність, %				
- доходу	0,96	0,59	0,77	-0,19
- витрат	0,99	0,60	0,78	-0,21
- капіталу	1,67	1,19	1,58	-0,09
- власного капіталу	22,17	15,75	21,32	-0,85

Аналіз показників діяльності ТОВ «Агробізнес» дозволяє визначити позитивну динаміку розвитку підприємства. Так, величина чистого доходу від реалізації продукції у 2023 році досягла 352101 тис. грн. Відповідне зростання становило 55719 тис. грн або 18,80% порівняно з 2021 роком.

Повна собівартість реалізованої продукції зросла до 345272 тис. грн, що в абсолютному виразі становило 58815 тис. грн або 20,53% за 2021-2023 роки. Темпи зростання собівартості випереджають приріст доходу, що негативно впливає на показники рентабельності.

Загальна вартість капіталу підприємства у 2023 році склала 171157 тис. грн, і вона зросла на 438 тис. грн у порівнянні з 2021 роком. Частка власного капіталу знизилася на 139 тис. грн, до 12709 тис. грн, що свідчить про потребу в покращенні структури капіталу.

Прибуток підприємства за різними статтями показав неоднорідну динаміку: так прибуток від реалізації продукції у 2023 році зріс до 6829 тис. грн, проте в цілому він знизився на 3096 тис. грн за 2021-2023 роки; чистий фінансовий результат склав 2709 тис. грн але за 2021-2023 роки він скоротився на 139 тис. грн.

Тенденція до зростання прибутковості ТОВ «Агробізнес» свідчить про його успішну виробничу та комерційну діяльність. Динаміка чистого прибутку ТОВ «Агробізнес» наведена на рисунку 2.6

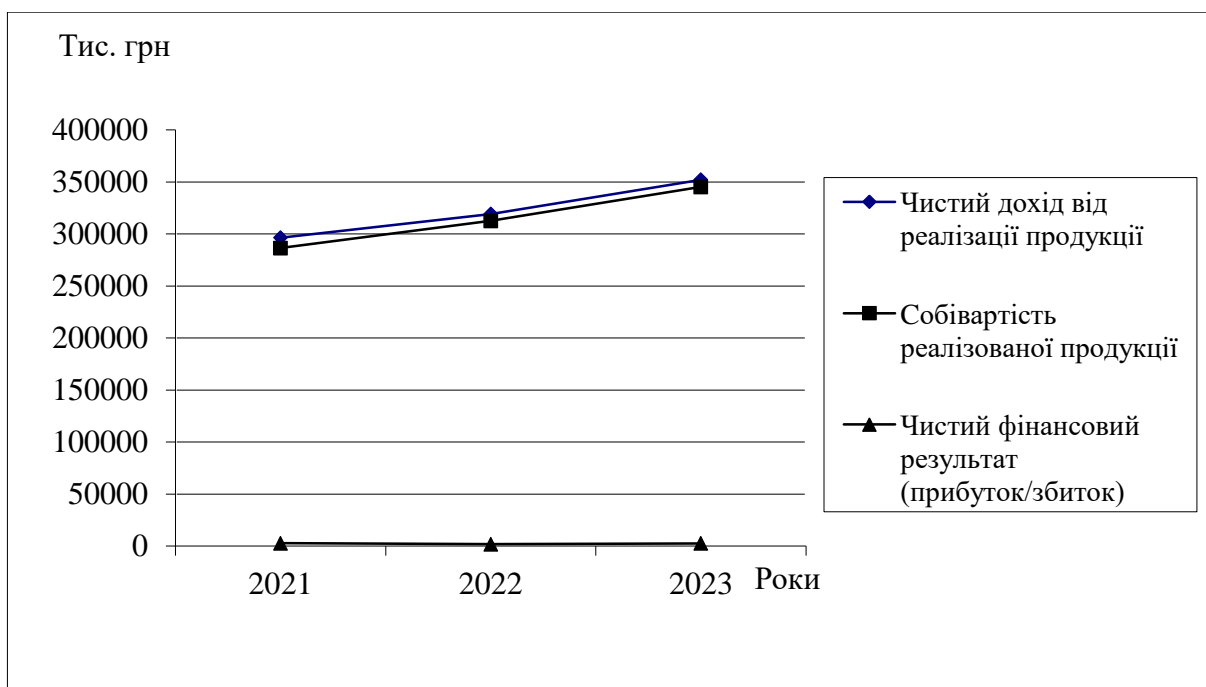

Рисунок 2.6 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки

Показники чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Агробізнес» упродовж 2021-2023 років мали однонаправлену спрямованість, їх криві майже паралельні, про що свідчить рис. 2.6.

Динаміка показників рентабельності діяльності ТОВ «Агробізнес» за наведено на рисунку 2.7.

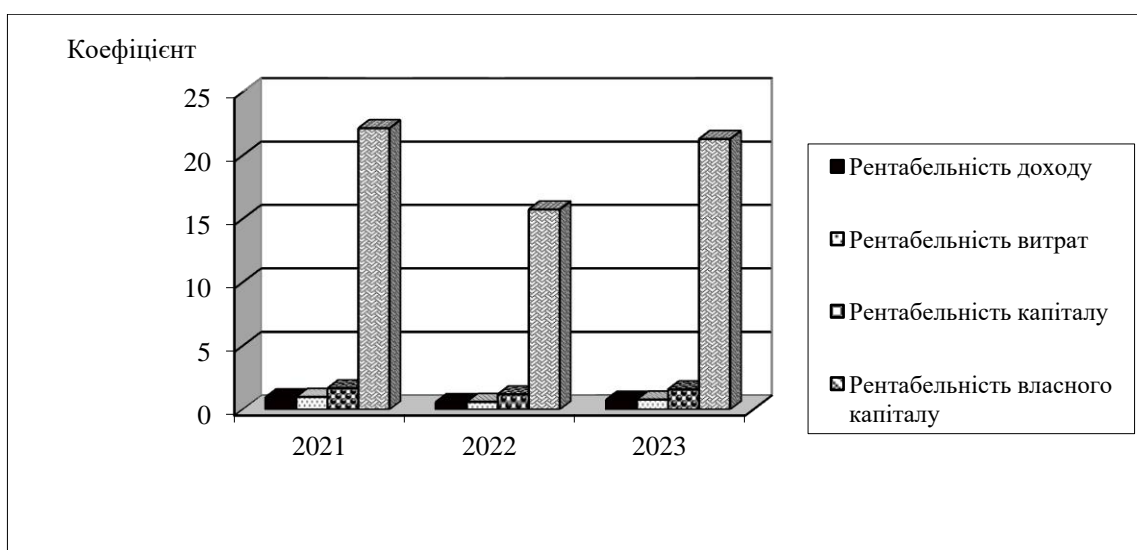

Рисунок 2.7 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агробізнес» за 2021-2023 роки

Згідно з рисунком 2.7 та даними таблиці 2.12, рентабельність доходу на ТОВ «Агробізнес» демонструє змішані тенденції. У 2021 році показник становив 0,96%, але у 2022 році знизився до 0,59%, що вказує на зменшення ефективності на (-0,37%). Проте у 2023 році ситуація дещо покращилася – рентабельність зросла на 0,18% до 0,77%. Загалом за три роки показник скоротився на 0,19%, що свідчить про необхідність кращого контролю витрат, які перевищували темпи приросту доходів.

Рентабельність витрат мала аналогічну динаміку, у 2021 році вона становила 0,99%, у 2022 році знизилась на (-0,39%) до 0,60%, але у 2023 році підвищилася до 0,78%. Загальне зниження за останні три роки склало 0,21%, і це вказує на те, що витрати на виробництво продукції зростали швидшими темпами, ніж темпи приросту прибутку. Це викликає потребу в детальнішій оптимізації собівартості продукції.

Рентабельність капіталу, яка відображає ефективність використання активів, у 2021 році становила 1,67%, але у 2022 році зменшилася до 1,19%. Частково зросла на 0,39% до 1,58% у 2023 році свідчить про покращення управління ресурсами підприємства. Загальне скорочення на 0,09% вказує на потенціал для більш раціонального використання капіталу.

Рентабельність власного капіталу у 2021 році була досить високою – 22,17%, однак у 2022 році знизилася до 15,75%, а у 2023 році зріс, до 21,32%. Загальне зниження склало 0,85% пояснюється скороченням чистого прибутку, але позитивна динаміка 2023 року демонструє перспективи для подальшого зростання.

Висновки до другого розділу

Об'єктом дослідження магістерської роботи виступає ТОВ «Агробізнес», розташоване в місті Волочиськ, Хмельницької області, вулиця Музейна, 5.

Предметом діяльності ТОВ «Агробізнес» є: виробництво та реалізація хлібобулочної продукції; надання послуг з доставки, зберігання та збирання сільськогосподарських культур та ін.

Аналіз техніко-економічних показників ТОВ «Агробізнес» за 2021–2023 роки свідчить про зростання величини чистого доходу від реалізації продукції, робіт і послуг, що позитивно вплинув на ефективність діяльності і фінансові результати.

Зростання собівартості реалізованої продукції є закономірним наслідком збільшення обсягів реалізації. Адміністративні витрати збільшилися на 23,3%, що свідчить про підвищення витрат на управління підприємством. Витрати на збут мали коливання: після значного скорочення у 2022 році на (-63,9%), у 2023 році вони зросли на 145,2%, однак залишаються на 11,5% нижчими порівняно з 2021 роком. Інші операційні витрати поступово скорочувалися протягом аналізованого періоду на (-32,5%).

Фінансовий результат від реалізації продукції знизився на (-31,19%) за аналізований період через випереджальне зростання собівартості продукції порівняно з приростом обсягів реалізації. Чистий прибуток у 2023 році збільшився на 44,87% порівняно з 2022 роком, однак загальний його приріст був негативним (-4,88%), що свідчить про не стабільність фінансових результатів.

Показники рентабельності ТОВ «Агробізнес» свідчать про необхідність посилення контролю над витратами та покращення управління капіталом. Зростання доходу є позитивним чинником, однак випереджальні темпи приросту собівартості потребують оптимізації для підвищення прибутковості.

Для забезпечення подальшого зростання необхідно впровадити стратегії з оптимізації витрат, раціонального використання капіталу та збільшення рентабельності власного капіталу.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ТОВ «АГРОБІЗНЕС»

3.1 Суміщення посад водія та експедитора

Робота за сумісництвом на посадах водія та експедитора є ефективним управлінським рішенням, що має значний вплив на підвищення продуктивності праці на ТОВ «Агробізнес». Дана практика забезпечує інтеграцію обов'язків, спрощує логістичні процеси, зменшує витрати часу та сприяє кращій організації роботи.

Унаслідок суміщення посад підприємство утримує одного працівника замість двох, що суттєво знижує витрати на заробітну плату. Надбавка за виконання додаткових обов'язків є меншою, ніж оплата праці окремого експедитора. Це знижує загальний фонд оплати праці та дозволяє підприємству використовувати заощаджені кошти на інші нагальні потреби, наприклад, модернізацію транспорту чи розвиток бізнесу.

Суміщення обов'язків водія та експедитора усуває необхідність у додатковому транспортуванні експедитора до місця завантаження чи розвантаження. Це скорочує витрати на паливо, амортизацію транспортних засобів та адміністративні витрати, пов'язані з координацією роботи двох осіб.

Поєднання обов'язків водія та експедитора мінімізує витрати часу на узгодження дій між працівниками. Це сприяє пришвидшенню доставки продукції клієнтам, що є критично важливим для хлібобулочних виробів через їхній короткий термін придатності.

Водій-експедитор самостійно відповідає за весь цикл доставки: від отримання вантажу на складі до його передачі клієнту. Це знижує ризик втрати важливої інформації щодо умов доставки, кількості продукції чи претензій клієнтів. Відсутність посередника (експедитора) також зменшує ймовірність помилок у документації.

Водій-експедитор самостійно організовує маршрут, контролює документи та забезпечує якість транспортування. Відсутність необхідності у додатковій координації між різними працівниками прискорює виконання завдань.

У разі непередбачених ситуацій (затримок, змін у замовленнях або аварій) водій-експедитор може оперативно прийняти рішення, що зменшує вплив цих факторів на якість обслуговування.

Унаслідок сумісництва посад на водія покладаються додаткові функції експедитора:

- забезпечення дотримання температурного режиму та інших умов зберігання, які є критично важливими для хлібобулочних виробів.

- розробка та планування оптимальних маршрутів доставки, що дозволяє заощаджувати час і ресурси підприємства.

- оформлення та підготовка товарно-транспортних накладних, актів прийому-передачі та інших супровідних документів, складання актів на недостачу чи пошкодження продукції.

- перевірка відповідності отриманого товару супровідним документам, та забезпечення правильного розміщення вантажу у транспортному засобі для уникнення пошкоджень.

– прийом грошових коштів від клієнтів (за потреби) та їх передача на підприємство та ведення звітності щодо доставленої продукції та отриманих коштів.

Робота за сумісництвом на посадах водія та експедитора сприяє підвищенню продуктивності праці завдяки:

– ефективному використанню робочого часу – відсутність необхідності у координації дій між двома працівниками дозволяє уникнути затримок;

– прискоренню логістичних операцій – водій-експедитор самостійно контролює всі етапи доставки, що зменшує час на передачу продукції клієнту;

– збільшенню кількості виконаних рейсів – завдяки економії часу та оптимізації маршрутів, працівник може здійснювати більше рейсів за зміну.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для розрахунку

Показники	Одиниці виміру	Значення
1. Кількість вакантних посад експедиторів,	осіб	9
2. Середньорічна заробітна плата по підприємству	грн	104082
3. Нарахування на фонд заробітної плати	%	22
4. Вартість спецодягу на одного робітника в рік	грн	4500
5. Середньоспискова чисельність працівників ПВП	осіб	1230

Розрахунок економічного ефекту від суміщення посад водія та експедитора (9 працівників)

1. Визначимо величину економії по фонду оплати праці (ФОП):

Без суміщення (18 працівників, водій + експедитор):

$$104082 \text{ грн} \times 2 \times 9 = 1873476 \text{ грн}$$

Зі суміщенням (9 працівників):

$$(104082 + (104082 \times 0,5)) \times 9 = 1404180 \text{ грн.}$$

Економія:

$$1873476 - 1404180 = 469296 \text{ грн.}$$

2. Визначимо величину економії по нарахуваннях на соціальне страхування:

Без суміщення:

$$1873476 \times 22\% = 412164,7 \text{ грн}$$

Зі суміщенням:

$$1404180 \times 22\% = 308919,6 \text{ грн}$$

Економія:

$$412164,72 - 308919,60 = 103245,12 \text{ грн}$$

3. Визначимо величину економії по витратах на спецодяг:

Без суміщення (18 працівників):

$$4500 \times 18 = 81000 \text{ грн.}$$

Зі суміщенням (9 працівників):

$$4500 \times 9 = 40500 \text{ грн.}$$

Економія:

$$81000 - 40500 = 40500 \text{ грн}$$

4. Визначимо загальний економічного ефекту:

$$469296 + 103245,12 + 40500 = 611910,18 \text{ грн}$$

5. Визначимо приріст продуктивності праці:

$$9/1230 * 100 = 0,73\%$$

Суміщення посад водія та експедитора для 9 працівників дозволяє досягти річного економічного ефекту 611,910 тис. грн за рахунок економії

ФОП, нарахувань на соціальне страхування та витрат на спецодяг. Приріст продуктивності праці як на лінії, так і для підприємства загалом, становить 0,73%.

3.2 Оптимізація маршруту розвозки хлібобулочних виробів

Перевезення хлібобулочних виробів ТОВ «Агробізнес» організовано з використанням спеціалізованих автомобілів марки «Мерседес». Для виконання перевезень підприємство забезпечує всі транспортні засоби відповідними санітарними паспортами, що гарантує дотримання вимог безпеки та якості. Система централізованого постачання передбачає обслуговування точок продажу за допомогою наявного парку автомобілів.

Перевезення здійснюється за 16 постійними маршрутами та 15 додатковими маршрутами для тимчасових торгових точок. Географія доставки охоплює як місцеві, так і регіональні маршрути, що додає складності до управління логістикою.

Організація перевезень вантажів повинна базуватися на чіткому плануванні та професійному виконанні. Для забезпечення якісного транспортного обслуговування необхідно дотримуватися ключових процедур: визначення оптимального маршруту доставки вантажів до клієнтів; розроблення плану перевезень відповідно до умов, узгоджених із замовниками; оцінка та підбір необхідної кількості транспортних засобів, спеціально пристосованих для виконання логістичних завдань. На сьогодні ці завдання вирішуються за допомогою класичної транспортної задачі, яка належить до лінійного програмування, має велике значення як у теоретичних дослідженнях, так і для розроблення ефективних планів на різних рівнях управління: від діяльності окремих транспортних компаній до стратегічного планування в масштабах галузі.

На сучасному етапі важливим завданням є створення комплексного алгоритму для вирішення транспортної задачі, який враховує всі аспекти логістики, а саме:

1. Визначення найкоротшого маршруту доставки, що мінімізує транспортні витрати.
2. Розробка оптимального плану перевезень з урахуванням обсягів попиту та пропозиції.
3. Інтеграція найкоротших маршрутів із загальним планом перевезень, забезпечуючи їх взаємну узгодженість.
4. Вибір найефективніших транспортних засобів для виконання запланованих перевезень за оптимальними маршрутами.

Розроблення такого алгоритму є актуальним завданням, оскільки забезпечує оптимізацію складних схем перевезень і обслуговування великої кількості клієнтів.

Для практичної реалізації підходу, орієнтованого на оптимальний розподіл транспорту за маршрутами обслуговування клієнтів (зокрема торговельних точок), використаємо алгоритм лінійного типу

Запишемо модель задачі:

$$\begin{aligned}
 f(x) &= \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n c_{ij} x_{ij} \rightarrow \min \\
 \sum_{i=1}^m x_{ij} &= 1, \quad j = \overline{1, n}; \\
 \sum_{j=1}^n x_{ij} &= 1, \quad i = \overline{1, n}; \\
 U_i - V_j + nx_{ij} &\geq n - 1
 \end{aligned} \tag{3.1},$$

де x_{ij} – альтернативна змінна, що може набувати наступного значення:

$$x_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо комівояжер із пункту } P_i \text{ попадає в пункт } P_j \\ \text{у протилежному випадку} \end{cases}$$

c_{ij} – матриця відстаней між торговельними закладами; P_i – i – торговельний заклад

Складемо матрицю відстаней між торговельними закладами

Таблиця 3.2 – Матриця відстаней

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Волочиськ	0	22	25	25	18	26	10	5	21
2. Війтівці	10	12	30	20	8	16	0	9	13
3. Соломна	25	35	0	40	35	40	30	30	40
4. Федірки	26	28	40	34	32	0	16	7	24
5. Сатанів	18	20	35	32	0	32	8	16	5
6. Юринці	21	22	40	33	5	24	13	22	0
7. Закупне	5	22	30	32	16	7	9	0	22
8. Іванківці	22	0	35	8	20	28	12	22	22
9. Чемерівці	25	8	40	0	32	34	20	32	33
Всього	153	177	278	233	171	211	120	150	186

Спочатку обчислюємо суми елементів матриці по стовпцях та впорядковуємо ці суми у порядку спадання: P2, P7, P1, P5, P8, P6, P4, P9, P3.

Для трьох перших вершин з впорядкованого списку формуємо початковий маршрут: P2 → P7 → P1.

Включення вершини P5

Для включення вершини P5 розраховуємо приріст довжини маршруту для можливих варіантів:

P2 → P5 → P7,

P7 → P5 → P1,

P1 → P5 → P2.

Порівнюючи результати, визначаємо, що вершина P5 має бути включена між вершинами P2 та P7. Отримуємо маршрут: P2 → P5 → P7 → P1.

Включення вершини P8

Розраховуємо прирости довжини маршруту для можливого включення P8 у різні місця:

P2 → P8 → P5,

$P5 \rightarrow P8 \rightarrow P7,$

$P7 \rightarrow P8 \rightarrow P1,$

$P1 \rightarrow P8 \rightarrow P2.$

Оптимальним є включення вершини P8 між P2 та P5. Новий маршрут:

$P2 \rightarrow P8 \rightarrow P5 \rightarrow P7 \rightarrow P1.$

Включення вершини P6

Розраховуємо прирости довжини для включення P6 у різні місця маршруту:

$P2 \rightarrow P6 \rightarrow P8,$

$P8 \rightarrow P6 \rightarrow P5,$

$P5 \rightarrow P6 \rightarrow P7,$

$P7 \rightarrow P6 \rightarrow P1,$

$P1 \rightarrow P6 \rightarrow P2.$

Оптимальне включення вершини P6 — між P8 та P5.

Новий маршрут:

$P2 \rightarrow P8 \rightarrow P6 \rightarrow P5 \rightarrow P7 \rightarrow P1.$

Включення вершини P4

Аналогічно розраховуємо прирости довжини для включення P4:

$P2 \rightarrow P4 \rightarrow P8,$

$P8 \rightarrow P4 \rightarrow P6,$

$P6 \rightarrow P4 \rightarrow P5,$

$P5 \rightarrow P4 \rightarrow P7,$

$P7 \rightarrow P4 \rightarrow P1.$

Визначаємо, що P4 доцільно включити між P8 та P6. Маршрут оновлюється до:

$P2 \rightarrow P8 \rightarrow P4 \rightarrow P6 \rightarrow P5 \rightarrow P7 \rightarrow P1.$

Включення вершини P9

Розглядаємо варіанти приросту довжини маршруту при додаванні P9:

$P2 \rightarrow P9 \rightarrow P8,$

$P8 \rightarrow P9 \rightarrow P4,$

P4 → P9 → P6,

P6 → P9 → P5,

P5 → P9 → P7,

P7 → P9 → P1.

Оптимальним є включення P9 між P7 та P1. Остаточний маршрут:

P2 → P8 → P4 → P6 → P5 → P7 → P9 → P1.

Розрахунок довжини маршруту:

$L = 10 + 12 + 22 + 5 + 18 + 5 + 32 + 5 + 22 + 40 = 162$ км.

Середній фактичний денний пробіг автомобіля-хлібовоза становить 210 км.

Економія по пробігу дорівнює: $210 - 162 = 48$ км.

Визначимо витрати на утримання одного авто:

Зарплата водієві щомісячна: $12000/6000=2$ грн

Відрядження водієві: $50*26/6000=0,22$ грн

Податки грн./місяць: $700/6000=0,12$ грн

Автоцивілка машина: $1800/12/6000=0,03$ грн.

Податок на забруднення навколишнього середовища: $100/6000=0,02$ грн

Вулканізація: $400/6000=0,07$ грн

Мийка машини: $300/6000=0,05$ грн

Стоянка: $300/6000=0,05$ грн

Ремонти позапланові: $35000/12/6000=0,49$ грн

Непередбачені витрати: $1000/6000=0,17$ грн

Паливо: $18/100*54,5=9,81$ грн

Разом: 13 грн на 1 км пробігу

Загальні витрати (на весь автопарк) 2,08грн. на 1 км. пробігу

Таблиця 3.3 – Розрахунок витрат на техобслуговування

Найменування робіт	вартість	Витрати на 1 км.
--------------------	----------	------------------

Масло (двигун)	960	0,096
----------------	-----	-------

Разом витрати на техобслуговування: 0,1грн. на 1 км. пробігу

Разом всі витрати: $13+2,08+0,1=15,18$

Собівартість 1км пробігу становить 15,18 грн

Фактична собівартість 1 км пробігу становить 15,18 грн. Річна економія транспортно-заготівельних витрат складає:

$48 \text{ км} \times 15,18 \text{ грн} \times 365 \text{ днів} = 265953,6 \text{ грн}$

Отже, впровадження оптимального маршруту забезпечує значну економію витрат, підвищуючи ефективність транспортного обслуговування.

3.3 Модернізація печі для випікання хліба А2-ХПК 25.61

На ТОВ «Агробізнес» для випікання хліба використовуються тунельні хлібопекарські печі марки А2-ХПК – це універсальні пристрої, призначені для випікання широкого асортименту хлібобулочних виробів, зокрема з пшеничного, житнього або суміші цих видів борошна. Завдяки конструкції, що забезпечує гнучкість у налаштуванні температурних і парових режимів, печі можуть використовуватися для виготовлення продукції різних категорій якості.

Основні їх характеристики та переваги:

– печі дозволяють випікати продукцію різного асортименту, включаючи вироби зі специфічними технологічними вимогами (наприклад, з високим вмістом житнього борошна або змішаних сортів);

– застосування інноваційних систем обігріву і парозволоження забезпечує рівномірне випікання виробів, збереження їхньої структури, об'єму та смакових характеристик;

– витрати палива на випікання виробів мінімізовані завдяки конструкції палиникових систем і застосуванню сучасних газових пальників Dreizler, які гарантують повне спалювання газу;

– низький викид шкідливих речовин і оксидів вуглецю в атмосферу робить печі безпечними для навколишнього середовища;

– скорочення часу випікання на 20% у порівнянні зі звичайними тунельними печами та економія до 30% витрат газу та пари;

– печі обладнані мікропроцесорним контролером, що дозволяє автоматично підтримувати задані параметри випікання, включно з температурним режимом і системою парозволоження;

– можливість модернізації в межах свого класу з А2-ХПК 25.61 до рівня А2-ХПК 25.38

Переваги модернізації печі з А2-ХПК 25.61 до рівня А2-ХПК 25.38:

1. Модернізація до моделі А2-ХПК 25.38 збільшує площу робочого пода з 25 м² до 38 м², що дозволяє одночасно випікати більший обсяг продукції:

– для хліба з житнього та пшеничного борошна продуктивність зростає з 450 кг/год до 680 кг/год (на 51%);

– для батонів нарізних продуктивність збільшується з 600 кг/год до 910 кг/год (на 52%).

2. Модель А2-ХПК 25.38 обладнана системами інтенсивного конвективного теплообміну, що дозволяє знизити питомі витрати газу на тонну продукції (з 28 Нм³/т у моделі 25.61 до 25 Нм³/т у моделі 25.38). Це забезпечує значну економію ресурсів.

3. У моделі 25.38 впроваджено вдосконалені алгоритми автоматичного керування температурою, часом випікання та парозволоженням, що дозволяє зменшити вплив людського фактору.

4. Завдяки поліпшеним характеристикам зони конвективного обігріву можливе розширення асортименту продукції, що особливо актуально для виробів із житнього та пшеничного борошна.

Таблиця 3.4 – Вхідні параметри для порівняння

Параметри	A2-ХПК 25.61	A2-ХПК 25.32
Робоча площа пода, м ²	25	32
Продуктивність, кг/год:		
- хліб подовий білий, 0,65 кг	360	460
- хліб подовий пшенично-житній, 0,8 кг	450	570
- батони нарізні, 0,5 кг	600	720
Встановлена потужність, кВт	17,2	17,2
Питома витрата газу, м ³ /т	28	27
Довжина, м	14,95	17,5
Маса, кг	19 800	23 600

Таблиця 3.5– Додаткові дані для розрахунків

Показник	Значення
Ціна газу (грн/м ³)	19,2
Ціна електроенергії (грн/кВт·год)	4,2393
Річний обсяг випуску продукції (тонн) на одній печі	3177
Ціна продукції (грн/т)	41538,46

Наведемо розрахунок економічної доцільності модернізації печі з А2-ХПК 25.61 до рівня А2-ХПК 25.38

1. Визначимо приріст продуктивності лінії:

Для білого хліба (0,65 кг):

$$460 - 360 = 100 \text{ кг/год приріст}$$

Для хліба пшенично-житнього (0,8 кг):

$$570 - 450 = 120 \text{ кг/год приріст.}$$

Для батонів (0,5 кг):

$$720 - 600 = 120 \text{ кг/год приріст.}$$

Середній приріст продуктивності:

$$P_{\text{ср}} = (100 + 120 + 120) / 3 = 113,33 \text{ кг/год}$$

2. Визначимо економію на споживанні газу

Річна економія газу на 1 т продукції:

$$E_{\text{газ}} = (28 - 27) \text{ м}^3/\text{т} = 1 \text{ м}^3/\text{т}$$

При річному випуску продукції $Q_{\text{річний}}$ $Q_{\text{річний}}$:

$$E_{\text{річний газ}} = Q_{\text{річний}} \cdot E_{\text{газ}} = 3177 \cdot 19,2 = 60,99 \text{ тис. грн}$$

2. Визначимо економію на витратах електроенергії:

$$E_{\text{елек}} = 133,33 / (460 + 570 + 720) / 3 / 17,2 = 3,93 \text{ кВт/год}$$

$$E_{\text{річний елек}} = 3,92 \cdot 8 \cdot 2 \cdot 240 \cdot 4,2393 = 63,8 \text{ тис. грн}$$

3. Визначимо приріст обсягу додаткової продукції:

$$Q_{\text{дод}} = P_{\text{ср}} \cdot 8 \text{ год/зміну} \cdot 240 \text{ робочих днів} = 113,33 \cdot 8 \cdot 2 \cdot 240 = 435,18 \text{ тонн}$$

4. Визначимо величину додаткового доходу при середній ціні реалізації

продукції $S_{\text{прод}}$:

$$D_{\text{дод}} = Q_{\text{дод}} \cdot S_{\text{прод}} = 435,18 \cdot 41538,46 = 18076,7 \text{ тис. грн}$$

5. Визначимо величину приросту прибутку за рівня рентабельності 0,77:

$$18076,7 \cdot 0,77 / 100 = 139,19 \text{ тис. грн}$$

6. Визначимо річний економічний ефект від впровадження заходу:

$$E_{\text{річ}} = 60,99 + 63,81 + 139,19 = 263,99 \text{ тис. грн}$$

Модернізація печі А2-ХПК 25.61 до рівня А2-ХПК 25.38 є економічно доцільною. Вона забезпечує зростання продуктивності, скорочення витрат на енергію та покращення якості продукції.

Таблиця 3.6 – Рекомендовані заходи щодо підвищення ефективності управління торговельним бізнесом на ТОВ «Агробізнес»

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	2	3	4
1	Суміщення посад водія та експедитора	Об'єднання функцій водія та експедитора для здійснення доставки хлібобулочних виробів.	Зниження витрат на оплату праці на 469, 3 тис. грн, підвищення продуктивності праці на 0,73%. Річний економічний ефект 611,910 тис. грн
2	Оптимізація маршруту розвозки хлібобулочних виробів	Розробка та впровадження оптимальних маршрутів доставки продукції до торгових точок.	Зменшення пробігу автомобілів на 48 км/ доба. Річна економія транспортно-заготівельних витрат складає: 265,9 тис. грн

Кінець таблиці 3.5

1	2	3	4
3	Модернізація печі для випікання хліба А2-ХПК 25.61	Модернізація існуючої печі до рівня А2-ХПК 25.38 з підвищенням її продуктивності та енергоефективності.	Збільшення обсягу виробництва на 18076,7 тис. грн, зниження витрат на газ та електроенергію на 63,8 тис. грн. Річний економічний ефект від впровадження заходу 263,99

			тис. грн
--	--	--	----------

Впровадження наведених рекомендацій дозволить знизити рівень витрат на ТОВ «Агробізнес» та покращити ефективність використання наявних ресурсів, що в подальшому позитивно вплине на основні показники його діяльності.

Висновки до третього розділу

Запропоновані заходи для удосконалення діяльності ТОВ «Агробізнес» демонструють значний потенціал для підвищення ефективності роботи підприємства. Вони охоплюють як оптимізацію трудових ресурсів, так і удосконалення транспортної логістики та технологічних процесів.

Суміщення посад водія та експедитора дозволяє знизити витрати на оплату праці на 469,3 тис. грн і підвищити продуктивність праці на 0,73%. Це значно оптимізує використання робочої сили та логістичних процесів, що дає річний економічний ефект у розмірі 611,91 тис. грн.

Оптимізація маршрутів розвозки хлібобулочних виробів сприяє раціоналізації транспортних витрат. Зменшення щоденного пробігу на 48 км дозволяє підприємству заощадити 265,9 тис. грн на рік. Це не лише знижує витрати на паливо та амортизацію автомобілів, але й прискорює процес доставки до торгових точок.

Модернізація печі А2-ХПК 25.61 до рівня А2-ХПК 25.38 забезпечує збільшення обсягу виробництва на 18,1 млн грн, а також скорочення витрат на газ (60,99 тис. грн) та електроенергію (63,8 тис. грн). Річний економічний ефект від цього заходу складає 263,99 тис. грн, що робить модернізацію технологічно та економічно обґрунтованою.

Упровадження запропонованих заходів дозволяє не лише знизити витрати, а й підвищити продуктивність і рентабельність підприємства. Комплексний підхід до оптимізації трудових, транспортних і технологічних процесів створює економічний ефект у понад 1,14 млн грн на рік. Це є свідченням успішної реалізації стратегії розвитку, яка базується на ефективному використанні ресурсів і інноваційному вдосконаленні виробничих процесів.

ВИСНОВКИ

Класифікація витрат є важливим елементом системи управління, оскільки вона дозволяє структурувати витрати підприємства за економічним змістом, характером формування та цілями використання. Основними ознаками класифікації є: економічні елементи, види діяльності, спосіб включення у собівартість, залежність від обсягів виробництва, періоди виникнення тощо.

Така система сприяє ефективному плануванню, аналізу та контролю витрат, дозволяючи визначати ключові напрямки для їх скорочення та оптимізації. Це, у свою чергу, позитивно впливає на рентабельність і стійкість підприємства, забезпечуючи його конкурентоспроможність і розвиток.

Система управління витратами – це комплексна структура, що включає функціональні, організаційні та мотиваційні аспекти. Вона спрямована на ефективне використання ресурсів, зниження витрат і підвищення фінансової стабільності підприємства. Впровадження сучасних підходів до управління витратами дозволяє не лише зменшити собівартість продукції, а й покращити економічні показники, забезпечуючи підприємству довготривалу конкурентну перевагу.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи виступає товариство з обмеженою відповідальністю «Агробізнес». Показники чистого доходу товариства стабільно зростають: у 2022 році – на 7,68%, у 2023 році – на 10,33%. У вартісному вираженні це приріст на 55,7 млн грн, що свідчить про ефективну роботу підприємства. Зростання відбулося завдяки збільшенню обсягів реалізації хлібобулочних виробів (+23,8 млн грн), транспортно-експедиційних послуг (+0,3 млн грн), а також послуг зі збирання сільськогосподарських культур (+9,5 млн грн). Водночас скорочення надходжень від інших видів діяльності (-5,7 млн грн) частково знизило цей ефект.

Операційні витрати у 2023 році зросли на 31,97 млн грн, досягнувши 348,8 млн грн, що обумовлено підвищенням змінних витрат на 26,5 млн грн (71,3% загальної структури витрат). Постійні витрати, навпаки, знизилися на 4,8 млн грн, що позитивно позначилося на управлінні фінансами.

Матеріальні витрати, що зросли на 37,9 млн грн до 212,2 млн грн, залишаються найбільш вагомою складовою. Водночас, витрати на оплату праці скоротилися на 3,7 млн грн до 105,5 млн грн, а відрахування на соціальні заходи – на 1 млн грн до 22,5 млн грн. Амортизаційні відрахування також

зменшилися до 6,3 млн грн (-0,8 млн грн). Інші витрати знизилися на 0,5 млн грн, що свідчить про покращення контролю витрат.

Собівартість реалізованої продукції протягом аналізованого періоду демонструє стабільну тенденцію до зростання. У 2021 році цей показник складав 254 063 тис. грн, у 2022 році зріс до 292 468 тис. грн, а у 2023 році досяг 312 594 тис. грн. Загальне збільшення за три роки становило 23%, що вказує на значне підвищення витрат, пов'язаних із виробничими процесами.

Адміністративні витрати також зросли: у 2021 році вони склали 11 553 тис. грн, у 2022 році піднялися до 12649 тис. грн, а в 2023 році досягли 14 246 тис. грн. Загальне зростання за три роки склало 23,3%, що свідчить про підвищення витрат на управлінські функції підприємства.

Витрати на збут у 2021 році становили 20841 тис. грн. У 2022 році спостерігалось значне скорочення цього показника на 63,9%, до 7516 тис. грн. У 2023 році витрати на збут суттєво зросли – на 145,2%, до 18432 тис. грн. У підсумку, порівняно з 2021 роком, витрати на збут залишаються нижчими на 11,5%.

Інші операційні витрати також демонстрували спадну динаміку. У 2021 році вони становили 5 230 тис. грн, у 2022 році зменшилися на 19,7% – до 4199 тис. грн, а в 2023 році ще більше скоротилися, на 15,9%, і склали 3531 тис. грн.

Фінансові витрати зазнали найбільшого скорочення. У 2022 році вони зменшилися до 286 тис. грн, а у 2023 році практично зникли, досягнувши лише 8 тис. грн. Це вказує на суттєве зменшення боргових зобов'язань або оптимізацію фінансових процесів підприємства.

Валовий прибуток у 2023 році зріс на 48,15% до 39,5 млн грн, хоча в цілому за три роки спостерігався спад на 6,64%. Чистий прибуток за цей же період також знизився на 4,88%, незважаючи на зростання у 2023 році на 44,87%.

Для покращення ефективності управління витратами в ТОВ «Агробізнес» запропоновано кілька заходів:

1. Суміщення посад водія та експедитора. Це рішення дозволяє зменшити витрати на оплату праці на 469,3 тис. грн, підвищуючи продуктивність праці на 0,73%. Загальний річний економічний ефект від цього заходу оцінюється у 611,91 тис. грн.

2. Оптимізація маршрутів доставки хлібобулочних виробів. Зменшення щоденного пробігу автомобілів на 48 км сприяє економії 265,9 тис. грн на рік завдяки скороченню витрат на паливо та обслуговування.

3. Модернізація печі А2-ХПК 25.61 до рівня А2-ХПК 25.38. Інвестиції в оновлення обладнання забезпечують збільшення обсягів виробництва на 18,1 млн грн, скорочення витрат на газ на 60,99 тис. грн та електроенергію на 63,8 тис. грн. Загальний економічний ефект від впровадження цього заходу становить 263,99 тис. грн на рік.

Загальна річна економія від реалізації цих заходів перевищує 1,14 млн грн. Комплексний підхід до оптимізації витрат, включаючи технологічні, транспортні та організаційні заходи, сприяє підвищенню рентабельності та стійкості підприємства. Це дозволяє не лише скоротити витрати, а й забезпечити стабільний розвиток бізнесу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Алексєєва Ф. В., Васильєва В. Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород, 2019. Вип. 23, Ч. 1. С. 5–9.

2. Біла О., Боднарюк І., Мединська Т. Управління витратами підприємства: теорія та практика. Львів: ЛКА, 2012. 200 с.
3. Богомолова І. О., Іванов В. Ю. Формування системи управління витратами на підприємстві. Економічний часопис-XXI. 2017. № 3-4. С. 54–57.
4. Гетьман Т. М. Управління витратами на підприємстві: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2015. 160 с.
5. Грещак М. Г., Гребешкова О. М., Коцюба О. С. Внутрішній економічний механізм підприємства. Київ: КНЕУ, 2001. 228 с.
6. Жеребченко Н. В. Системи управління витратами на підприємстві. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 6. С. 100–104.
7. Звітність підприємства ТОВ «Агробізнес». URL: https://clarity-project.info/edr/30915832/finances?current_year=2023 (дата звернення: 15.12.2024).
8. Колесник В. М., Савченко Т. В. Фактори впливу на витрати промислових підприємств. Наукові праці МАУП. 2015. № 47. С. 93–98.
9. Колесник С. Г. Основи управління витратами на підприємстві: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2018. 164 с.
10. Костецька Н. І. Класифікація витрат як основа формування стратегії зниження витрат підприємства. Вісник ХНУ. 2015. № 21. С. 21–26.
11. Литовченко О.Ю. Управління витратами на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 31. С. 301–309. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2019_ukr/47.pdf
12. Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Рудич А.І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. Держава та регіони. 2020. № 4. С. 140–147. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/4_2020/26.pdf
13. Панасенко О. В. Управління витратами на підприємстві. Економічний аналіз. 2016. № 2. С. 75–80.
14. Радченко К. М. Собівартість як економічна категорія, принципи та значення її калькулювання. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/en_oif/2018_8_4/10.pdf.

15. Свистун Л. А., Левкова Р. М. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки. Економіка і регіон. 2017. № 4. С. 59–62.
16. Самойленко О. В. Системи управління витратами на підприємстві. Наукові праці ДонНТУ, Серія економічна. 2017. № 3 (28). С. 100–107.
17. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами. Київ: КНЕУ, 2017. 166 с.
18. 3. Чумак Г. Управління витратами підприємства. Modeling the development of the economic systems. 2022. (4), 160–165. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022>
19. Шубіна Г. І., Гаєва Т. М. Системи управління витратами на підприємстві: методи та практика. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2018. № 5. С. 25–29.
20. Цимбалюк Л. Г., Скричун Н. П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2011. № 3 (15). С. 88–95.
21. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20 (3). С. 174–177.
22. Яровенко Т. С., Довга А. О., Остряніна В. Е. Шляхи та методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. 2013. Т. 21. Вип. 7 (2). С. 181–188.

Підприємство	ТОВ «Агробізнес»	за ЄДРПОУ	
Територія	Хмельницька область	за КАТОТТГІ	
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	
Вид економічної діяльності	виробництво	за КВЕД	
Середня кількість працівників	1200		
Адреса, телефон	31200, Україна, м. Волочиськ, Хмельницька область вул. Музейна, 5.		
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 1 січня 2024 року			
Форма N 1			Код за ДКУД 18010 01

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	56 687.00	66 085.00
Основні засоби	1010	52 164.00	52 265.00
первісна вартість	1011	232 779.00	239 048.00
знос	1012	180 615.00	186 783.00
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		

Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	108 851.00	118 350.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	21 587.00	19 868.00
Виробничі запаси	1101	19 336.00	18 466.00
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103	1 803.00	940.00
Товари	1104	448.00	462.00
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестраховання	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	16 736.00	18 104.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами з бюджетом	1130		
у тому числі з податку на прибуток	1135	14.00	24.00
з нарахованих доходів	1136		
із внутрішніх розрахунків	1140		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1145		
Поточні фінансові інвестиції	1155	5 649.00	12 218.00
Гроші та їх еквіваленти	1160		
Готівка	1165	49.00	348.00
Рахунки в банках	1166	26.00	12.00
Витрати майбутніх періодів	1167	23.00	336.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1170		
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1180		
резервах збитків або резервах належних виплат	1181		
резервах незароблених премій	1182		
інших страхових резервах	1183		
Інші оборотні активи	1184		
Усього за розділом II	1190	3 607.00	2 245.00
Усього за розділом II	1195	47 642.00	52 807.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	156 493.00	171 157.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10 000.00	10 000.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 870.00	2 709.00
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	11 870.00	12 709.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510	225.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	225.00	
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	68 968.00	64 381.00
розрахунками з бюджетом	1620	14 844.00	25 457.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	195.00	408.00
розрахунками зі страхування	1625	1 626.00	1 635.00
розрахунками з оплати праці	1630	7 259.00	6 967.00
за одержаними авансами	1635		
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	51 701.00	60 008.00
Усього за розділом III	1695	144 398.00	158 448.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	156 493.00	171 157.00

Керівник:

Головний бухгалтер:

Підприємство ТОВ «Агробізнес»
(найменування)

1 січня 2022

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

КОДИ		
		01

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2023 рік

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	352 101.00	319 134.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	312 594.00	292 468.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	39 507.00	26 666.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	158.00	266.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		
Адміністративні витрати	2130	14 246.00	12 649.00
Витрати на збут	2150	18 432.00	7 516.00
Інші операційні витрати	2180	3 531.00	4 199.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3 456.00	2 568.00
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	274.00	204.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	8.00	286.00
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	1.00	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції	2275		

Територія	Хмельницька область	за КАТОТТГІ	
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	
Вид економічної діяльності	виробництво	за КВЕД	
Середня кількість працівників	1200		
Адреса, телефон	31200, Україна, м. Волочиськ, Хмельницька область вул. Музейна, 5.		
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 1 січня 2022 року			
Форма N 1			Код за ДКУД 18010 01

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	45 805.00	49 867.00
Основні засоби	1010	61 767.00	54 762.00
первісна вартість	1011	227 337.00	228 327.00
знос	1012	165 570.00	173 565.00
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих	1065		

страхових резервних фондах			
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом І	1095	107 572.00	104 629.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	30 813.00	26 152.00
Виробничі запаси	1101	28 425.00	23 627.00
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103	1 915.00	2 084.00
Товари	1104	473.00	441.00
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестраховання	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19 955.00	27 789.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	146.00	3.00
у тому числі з податку на прибуток	1136		
з нарахованих доходів	1140		
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7 000.00	9 836.00
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	249.00	34.00
Готівка	1166	13.00	16.00
Рахунки в банках	1167	236.00	18.00
Витрати майбутніх періодів	1170		
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	1 440.00	2 276.00
Усього за розділом II	1195	59 603.00	66 090.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	167 175.00	170 719.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. Грн	На кінець звітної періоду, тис. Грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10 000.00	10 000.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 406.00	2 848.00
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	13 406.00	12 848.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510	10 174.00	2 920.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	10 174.00	2 920.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	55 146.00	60 097.00
розрахунками з бюджетом	1620	3 612.00	13 536.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	406.00	186.00
розрахунками зі страхування	1625	1 520.00	1 643.00
розрахунками з оплати праці	1630	6 260.00	7 453.00
за одержаними авансами	1635		
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	77 057.00	72 222.00
Усього за розділом III	1695	143 595.00	154 951.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	167 175.00	170 719.00

Керівник:

Головний бухгалтер:

1 січня 2022

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ

01

Підприємство ТОВ «Агробізнес»
(найменування)

за ЄДРПОУ

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 рік

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
-------------	-----------	-----------------------------	---

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	296 382.00	238 544.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	254 063.00	203 319.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	42 319.00	35 225.00
збиток	2095	0.00	
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	316.00	728.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		
Адміністративні витрати	2130	11 553.00	11 061.00
Витрати на збут	2150	20 841.00	14 069.00
Інші операційні витрати	2180	5 230.00	2 188.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5 011.00	8 635.00
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	140.00	170.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	1 028.00	3 858.00
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4 123.00	4 947.00
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 275.00	-1 541.00

Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2 848.00	3 406.00
збиток	2355		

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	143 362.00	106 503.00
Витрати на оплату праці	2505	107 204.00	89 277.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	23 090.00	19 182.00
Амортизація	2515	8 014.00	9 074.00
Інші операційні витрати	2520	10 017.00	6 601.00
Разом	2550	291 687.00	230 637.00

Керівник:

Головний бухгалтер: